

MAYDAY – ESTONIA

HKP 4 I INSATSEN SOM RÄDDADE LIV

På sin rutt från Tallinn till Stockholm förlöst passagerarfärjan M/S Estonia i hård storm på natten den 28 september 1994. Olyckan inträffade utanför Finska Udden och estniska Dagö i Östergötland. Estonias förlisning är den största olyckan i fredstid i nordiska farvattnen. Av de 989 personerna ombord överlevde endast 137. I möder och svårt väder kämpade besättningarna på fartyg och helikoptrar från främst Finland och Sverige i många timmar för att rädda liv.

Flygvapenmuseum HKP 4 härintill var en av helikoptrarna som användes i räddningsarbetet. Mer information finns på andra sidan helikoptern. 11 september 2014 intervjuer med...

"ALARM, ALARM, DET ÄR ALARM PÅ FARTYGET"

När M/S Estonia förlöst Tallinn kl. 18.16 den 27 september blåste det 8-10 meter per sekund. Vid midnatt hade vindstyrkan ökat till 15-20 meter per sekund och vågorna blev allt högre. Under sin senastaste runda på bildäck hade vakthavande matros strövt över kl. 01 om en snäll från svenska sidan. Fartyget träffades av en mycket kraftig våg. En kvart senare kom en våg från öster och fartyget blev instabilt. Fartyget fick kraftig släp och...

På en båt ut i den kraftiga kulingen, under tunga och kända kring...

passagerarna att ta sig fram i korridorer och trappor för att ha...

eller sned när de kastades flera meter mot vägg...

23.05.20 utropades på ental i b...

"Alarm, alarm, det är alarm..."

Kl. 01.02 (Räddnings...

- M...

Årsredovisning

statens
Försvärshistoriska
museer

2019

Innehåll

INNEHÅLL	1
ÖVERINTENDENTENS SUMMERING AV 2019	2
1 SFHM:S UPPDRAG OCH ORGANISATION	4
1.1 SFHM:S UPPDRAG	4
1.2 FÄRDPLAN 2022 – STRATEGISK STYRNING OCH VERKSAMHETSUTVECKLING	4
1.3 REDOVISNING AV VERKSAMHETENS RESULTAT FÖR 2019	6
1.4 KOMPETENSFÖRSÖRJNING	7
1.5 ARBETSMILJÖ	8
1.6 SAMVERKAN MED ANDRA MYNDIGHETER OCH AKTÖRER	10
2 EKONOMISK UPPFÖLJNING	12
2.1 ÅRETS UTFALL PER VERKSAMHETSOMRÅDE	12
2.2 TRANSFERERINGAR	13
2.3 AVGIFTSBELAGD VERKSAMHET	14
2.4 LOKALFÖRSÖRJNING	15
3 SAMLINGSFÖRVALTNING	16
3.1 BEVARA OCH TILLGÅNGLIGGÖRA	16
4 PUBLIK VERKSAMHET	21
4.1 VÄRDSKAP OCH BESÖKSSERVICE	21
4.2 UPPLEVELSEBASERAT LÄRANDE	26
4.3 KUNSKAPSSERVICE OCH FOU	30
5 STATS BIDRAG SMHA	33
6 FINANSIELL REDOVISNING	36
6.1 RESULTATRÄKNING	36
6.2 BALANSRÄKNING	37
6.3 ANSLAGSREDOVISNING	39
6.4 TILLÄGGSUPPLYSNINGAR OCH NOTER	39
6.5 SAMMANSTÄLLNING ÖVER VÄSENTLIGA UPPGIFTER	48

Överintendentens summering av 2019

När 2019 års verksamhet i Statens försvarshistoriska museer (SFHM) summeras kan jag konstatera att resultaten är goda. Inriktningsmålen för SFHM:s strategiska verksamhetsutveckling som sedan 2018 är formulerad i *Färdplan 2022* har börjat få genomslag såväl i det interna arbetet som i den utåtriktade verksamhet som erbjuds besökare och användare.

Ett av målen, att i högre grad sätta användarna i centrum och vara tillgängliga och angelägna för fler, har omsatts i arbetet med breddade målgrupper och i att ta reda på vad besökarna upplever och behöver, samt genom att den publika verksamhetens innehåll kopplas till vad som engagerar i samtiden. SFHM uppfattar ett ökat engagemang för myndighetens verksamhetsområde och att allt fler ser det som angeläget i samhällsdialogen. Uppgiften att belysa samhällsutvecklingen kopplad till försvaret har både en stor samhällsbredd och ett tydligt samtidsperspektiv.

Under året har flera initiativ tagits till att i samverkan börja samla in kunskap och belysa innehåll som upplevs aktuellt. Behovet av ökad eller återupptagen beredskap är ett sådant område, liksom försvarshistoriens påverkan på civilsamhället och svensk industri. Glädjande är att forskningsmedel har beviljats för det sistnämnda området för att dokumentera kvinnornas betydelse för arbetet i försvarsindustrin. Under 2019 öppnades två utställningar om historiska händelser som bl.a. varit medialt uppmärksammade under året. *Mayday Estonia* berättade om civilt och militärt samarbete för att rädda liv, medan utställningen *Dagen D – 75 år* handlade om tre svenskar som deltog i invasionen av Normandie.

Arbetet med att säkra samlingarna har varit i fortsatt fokus med syfte att säkra arbetsmiljö och kontroll över samlingar som finns utställda och magasinerade på Flygvapenmuseum och Armémuseum. Samlingsområdet medför betydande risker då bl.a. brandfarlig och explosiv krigsmateriel ingår, dessutom med inslag av radioaktivitet, asbest, gaser med flera andra skadliga ämnen. För att kraftsamla har arbetet med riskbedömningar drivits i projektform sedan 2017, vilket resulterat i att tusentals objekt nu är genomgångna och en stor mängd föremål har gallrats och omhändertagits. Det är ett betydande resultat som minskat riskerna, samtidigt återstår mycket för att uppnå en acceptabel kontroll över samlingarna. Tusentals objekt återstår att bedömas i externa magasin, hos låntagare över hela landet och i de museer där föremål finns enligt tidigare beslut om överföring av samlingar och materiel från Försvarsmakten till SFHM.

Även om fokus har varit på riskminimering i samlingsförvaltningen bör annat också framhållas. En av målsättningarna i *Färdplan 2022* är att SFHM ska dimensionera samlingarna för ett långsiktigt ansvarstagande. Det innebär bl.a. arbete med gallring, en noggrann process, där museilagen följligt överläts av objekt till andra aktörer. SFHM arbetar utifrån en handlingsplan med att finna nya hållbara och långsiktiga magasinlösningar till samlingarna som innehåller många skrymmande objekt. Denna lokalförsörjningsfråga handlar också om att ge bättre förutsättningar för bevarandet av det försvarshistoriska kulturarvet.

SFHM:s publika utbud har liksom tidigare år varit omfattande med bl.a. program, visningar och aktivitetsdagar. Årets besöksundersökning visade att 95 procent av besökarna var nöjda eller mycket nöjda med museibesöket. Det totala antalet besökare steg med närmare 4 procent och bland verksamhetsbesökarna ökade antalet barn och unga med närmare 6 procent. Inom målsättningen att nå nya besökare kan noteras att drygt 40 procent var förstängsbesökare i myndighetens museer enligt besöksundersökningen. Olika externa aktörer har uppmärksammat det framgångsrika arbetet med besöksupplevelsen på Flygvapenmuseum, som nominerades till Stora Turismpriset 2019. Det digitala intresset fortsätter att öka allteftersom mer och mer av det försvarshistoriska kulturarvet tillgängliggörs. Användarna på Digitalt museum ökade med 17 procent.

SFHM samarbetar med många försvarshistoriskt orienterade museer i landet varav ett knappt 30-tal ingår i nätverket Sveriges militärhistoriska arv (SMHA). Ansvaret för det försvarshistoriska kulturarvet delas därför gemensamt av många aktörer runt om i Sverige. Dessa museer är ofta låntagare av objekt ur SFHM:s samlingar och tillgängliggör försvarshistoriens olika företeelser. Många av museerna har ideellt arbetande volontärer knutna till verksamheten, en mycket omfattande arbetsinsats som sällan synliggörs och som medför att expertkunskap, samlingar och tillgång till försvarshistoria finns i hela landet.

SFHM:s ekonomi har under 2019 varit tillfredsställande, den anslagskredit som utnyttjades 2018 kunde vändas till ett mindre anslagssparande 2019. Jag bedömer att resultaten varit goda inom myndighetens alla fem prestationer, trots att säkrandet av samlingar har varit prioriterat och krävt resurser från annan viktig verksamhet. I målsättningarna inför 2019 togs hänsyn till arbetsinsatsen inom samlingsområdet varför annat fick stå tillbaka något i planeringen, däribland antalet nya utställningar och FoU-arbete. Den utåtriktade verksamheten fortsatte trots det att ha ett varierat och rikt utbud för olika målgrupper vilket resulterade, som tidigare nämnts, i såväl ökat antal besökare som nöjda besökare.

Jag vill avsluta med att rikta ett stort tack till alla medarbetare som gjort det möjligt att åstadkomma dessa fina resultat samtidigt med utmaningarna gällande främst samlingskontroll och lokalförsörjning som kommer att präglade även de närmaste årens verksamhet.

Magnus Hagberg

ÖVERINTENDENT

1 SFHM:s uppdrag och organisation

1.1 SFHM:s uppdrag

Statens försvarshistoriska museer (SFHM) har till uppgift att främja kunskapen om det svenska försvaret genom tiderna och om försvarets roll i samhällsutvecklingen. Myndighetens verksamhet styrs framför allt genom förordning (2007:1178) med instruktion för Statens försvarshistoriska museer, museilagen (2017:563), förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter och genom det årliga regleringsbrevet. I myndigheten ingår Armémuseum i Stockholm, Flygvapenmuseum i Linköping och Försvarets traditionsnämnd.

1.2 Färdplan 2022 – strategisk styrning och verksamhetsutveckling

Myndigheten ska fortlöpande utveckla verksamheten. Myndigheten ska verka för att genom samarbete med myndigheter och andra ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet.

6 § 1-2 st Myndighetsförordningen (2007:515)

SFHM:s museiverksamheter har i uppgift att sprida kunskap om det försvarshistoriska kulturarvet, men också att skapa möjligheter till reflektion om händelser i samtiden genom ett historiskt perspektiv. Utgångspunkten för SFHM:s strategiska inriktning, *Färdplan 2022*, är att myndigheten ska bidra till en demokratisk samhällsutveckling genom att ge så många som möjligt tillgång till försvarshistorien. Färdplanens fem inriktningsmål anger de strategiska vägvalen för verksamheten:

1. Vi ska sätta användarna i centrum, vara tillgängliga och angelägna för fler.
2. Vi ska dela kunskap generöst, skapa lärande och reflektion kring samtid och framtid genom historien.
3. Att tänka digitalt ska vara en naturlig del av vårt arbete.
4. Vi ska dimensionera samlingen så att vi kan ta ansvar, och tillgängliggöra mer så att det försvarshistoriska kulturarvet når hela landet.
5. Vi ska vara en lärande organisation.

Inriktningsmålen är alla på olika vis relevanta och styrande för myndighetens tre verksamhetsområden och prestationer (se nedan). För att kunna följa upp ambitionerna i färdplanen har SFHM under 2019 tagit fram fleråriga indikatorer för respektive mål där detta bedömts vara ett relevant underlag för bedömningen av måluppfyllelse. Därutöver följs utvecklingen av ett antal utvalda volymmått.

Myndighetens verksamhetsområden och prestationer

VERKSAMHETSOMRÅDEN	PRESTATIONER
SAMLINGSFÖRVALTNING	BEVARA och TILLGÄNGLIGGÖRA
PUBLIK VERKSAMHET	VÄRDSKAP och BESÖKSSERVICE
	UPPLEVELSEBASERAT LÄRANDE
	KUNSKAPSSERVICE och FoU
LEDNING och VERKSAMHETSSTÖD	STATSBIDRAG SMHA
	INTERNT STÖD
	LEDNING och UTVECKLING

Styrning, ledning och samverkan

Genomförandet av *Färdplan 2022* syftar i mångt och mycket till att skapa förutsättningar för en mer strategisk och långsiktig styrning av SFHM:s verksamhet. En prioriterad uppgift är därför att successivt införa en flerårig planerings- och uppföljningsprocess som baseras på analys av omvärld, intressenter och resultat samt samverkan (mål 1–5). Under 2019 har arbetet med att kvalitetssäkra och förfinna den nya ekonomimodellen fortsatt. Den tydligare kopplingen mellan verksamhetsstyrning och ekonomi har inför 2020 resulterat i mer ändamålsenliga underlag för planering och resursfördelning samt uppföljning. Under året har omvärldsanalys införts som en integrerad del i den årliga verksamhetsplaneringsprocessen.

För att *Färdplan 2022* ska få genomslag och faktisk betydelse i hela verksamheten behöver dess innehåll återspeglas i ledning och styrning kopplat till varje enskild medarbetare. Under 2019 har arbetsgivare och de lokala parterna i en gemensam arbetsgrupp tagit fram förslag till ett nytt lokalt samverkansavtal som planeras träda i kraft i början av 2020. Det tar sin utgångspunkt i det centrala samverkansavtalet *Ramavtal om samverkan för framtiden* och syftar till att stärka förutsättningarna för delaktighet och samverkan på en mer verksamhetsnära beslutsnivå. I samband med arbetet avseende samverkansavtalet har även en större översyn gjorts av arbets- och delegationsordningen samt interna mötesformer. Vidare har, i samråd med de lokala parterna, kriterierna för lönesättning i SFHM:s lönepolicy omarbetats så att dessa fått en tydlig koppling till färdplanens ledord: *Engagerande, Nyskapande och Trovärdiga*.

Verksamhetsutveckling 2019

Utöver måloppfyllelse som kan bedömas genom de fleråriga indikatorerna och framtagande av olika volymmått handlar SFHM:s strategiska inriktningsarbete i stor utsträckning om att utveckla gemensamma och ändamålsenliga arbetssätt och processer inom både kärn- och stödverksamheterna. Arbetet beskrivs närmare i resultatredovisningen för de olika verksamhetsområdena. Färdplanens mål påverkar dock, i olika utsträckning, hela eller flera delar av verksamhetens utveckling. Nedan ges några exempel på verksamhetsutveckling under 2019 som syftar till att stärka de myndighetsgemensamma arbetssätten utifrån färdplanens inriktningsmål:

- Att tillvarata digitaliseringens möjligheter (mål 3) är en nyckelfråga både för myndighetens interna arbete och för hur kulturarvet tillgängliggörs och erbjuds slutanvändarna. Under året har bland annat en större satsning gjorts på kombination av kompetens- och metodutveckling genom deltagande i *Swedish Digital Identities Programme* (se avsnitt 1.4 Kompetensförsörjning). Vidare genomfördes en uppföljning av SFHM:s digitaliseringsplan för 2016–2018.
- En förutsättning för samtliga inriktningsmål (1–5), och som utgjort en viktig del i inriktningsarbetet alltsedan dess start 2017, är utvecklingen av en ny stödprocess för idégenerering. Under 2019 har dess innehåll och form preciserats och en idékoordinatorsfunktion etablerats inför att processen börjar användas från och med januari 2020.
- Under 2019 har en reviderad policy för insamling och gallring i samlingarna tagits fram. Styrdokumentet har betydelse för samlingsförvaltningen (mål 4) men också för målen om att vara tillgängliga och angelägna för fler (mål 1). En viktig del i SFHM:s verksamhet för att nå ut i hela landet är utlån och depositioner av samlingsföremål till olika museer och även andra aktörer. Hösten 2019 påbörjades arbetet med att ta fram en myndighetsgemensam policy för utlån (mål 2 och 4).
- Det omfattande arbetet med genomgång och gallring av farliga föremål i samlingarna har inneburit en prioritering av det interna arbetet med arbetsmiljörutiner, riskhantering samt krishantering vilket främst kopplar till mål 4 och 5 i färdplanen (se avsnitt 1.5 Arbetsmiljö).
- För att kunna vidareutveckla hela myndighetens arbetssätt avseende Sveriges militärhistoriska arv (SMHA) genomfördes under 2019 bland annat en enkät med nuläges- och framtidsfrågor till SMHA-museerna, dvs. de verksamheter och ändamål som myndigheten tillsammans med Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) lämnar bidrag till enligt

förordningen (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter. Det pågående utvecklingsarbetet sker i samarbete med SMTM.

- Myndighetsgemensamma utgångspunkter för verksamhetens olika varumärkesplattformar (mål 1 och 2) har tagits fram. De övergripande målgrupperna definieras utifrån museilagen, myndighetens instruktion och *Färdplan 2022*. Tillgänglighet för alla är ett nyckelbegrepp såväl i museilagen och myndighetens regleringsbrev som i SFHM:s strategiska inriktning. Under 2019 har SFHM prioriterat att ta fram en ny handlingsplan för tillgänglighet (mål 1, 2 och 4) (se Tillgänglighet under avsnitt 4.1 Värdskap och besöksservice).
- Under 2019 har SFHM tillsammans med Statens servicecenter utarbetat en ny samverkansform för köp av ekonomitjänster (mål 5) som träder i kraft 1 mars 2020. Syftet har varit att arbeta fram en ändamålsenlig fördelning av arbetsuppgifter för SFHM:s finansiella redovisning. För SFHM innebär det också en möjlighet att stärka det interna stödet till kärnverksamheten i ekonomifrågor.

Sammantaget är bedömningen att 2019 års arbete med olika verksamhetsutvecklingsinsatser har inneburit att väsentliga och grundläggande steg har tagits i strävan för att uppnå målen i den strategiska inriktningen, *Färdplan 2022*.

1.3 Redovisning av verksamhetens resultat för 2019

Verksamhetsindelningen som tagits fram för att stödja styrning och uppföljning av *Färdplan 2022* användes redan i resultatredovisningen 2018 där en successiv utveckling av måluppfyllelse utlovades i kommande årsredovisningar. Innehållet i resultatredovisningen för 2019 har vidareutvecklats utifrån arbetet med fleråriga indikatorer som beskrivs ovan. För vissa indikatorer kommer måluppfyllelsen att kunna bedömas först från och med 2020.

På samma sätt som tidigare år redovisas resultatens kvalitativa aspekter i resultatbedömningarna per prestation för att på så sätt tydliggöra att kvalitet är en integrerad del av måluppfyllelsen. Återrapportering enligt krav i regleringsbrev som är kopplade till någon av myndighetens prestationer görs i samband med redovisning av verksamhetens resultat för respektive prestation. Nedan listas samtliga återrapporteringskrav enligt regleringsbrev för budgetåret 2019 avseende Statens försvarshistoriska museer samt uppdrag enligt särskilda regeringsbeslut:

Statens försvarshistoriska museer ska:

- redovisa den verksamhet som svara mot den unga publikens behov samt insatser för att öka den unga publiken.
- redovisa de åtgärder som vidtagits för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.
- redovisa åtgärder som har vidtagits för att nå nya besökare.
- förändringar i besöksutvecklingen i förhållande till tidigare år.
- i årsredovisningen specificera myndighetens totala lokalkostnader för 2019.
- redovisa hur bidrag enligt förordningen (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter har använts.
- i samarbete med andra aktörer verka för att kulturen ska komma fler till del i hela landet.
- redovisa avgiftsbelagd verksamhet enligt specificerad indelning.

Uppdrag enligt regeringsbeslut:

- fortsatt ta emot nyanlända arbetssökande för praktik 2019 och 2020 m.m. (Fi2018/01701/ESA)
- fortsatt ta emot personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga för praktik 2019 och 2020 m.m. (A2018/00925/A)

Redovisas i:

- 4.2 Upplevelsebaserat lärande
- 4.1 Värdskap och besöksservice
- 4.2 Upplevelsebaserat lärande
- 4.1 Värdskap och besöksservice
- 2.4 Lokalförsörjning
- 5 Statsbidrag SMHA
- 3.1 Bevara och tillgängliggöra
- 2.3 Avgiftsbelagd verksamhet
- 1.4 Kompetensförsörjning
- 1.4 Kompetensförsörjning

1.4 Kompetensförsörjning

Myndigheten ska redovisa de åtgärder som har vidtagits i syfte att säkerställa att kompetens finns för att fullgöra de uppgifter som framgår av myndighetens instruktion och till vad regeringen i förekommande fall har angett i regleringsbrev eller i något annat beslut. I redovisningen ska det ingå en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter.

Förordning (2006:605) om årsredovisning och budgetunderlag

Vid SFHM arbetade år 2019 i medeltal 46 kvinnor (57 %) och 35 män (43 %) dvs. 81 medarbetare i medeltal. Det kan konstateras att andelen kvinnor ökat med 2 procentenheter jämfört med 2018. Av de 81 medarbetarna i medeltal hade 90 procent en tillsvidareanställning (42 av 46 kvinnor samt 31 av 35 män). Antalet årsarbetskrafter (åak) exklusive anställda med timarvode summerade under året till 67 (65 åak år 2018, 69 åak år 2017).

Fördelning ålder och kön vid SFHM 2019

SFHM												
	Stockholm			Linköping			Övriga landet*			Totalt		
Ålder	K	M	Σ	K	M	Σ	K	M	Σ	K	M	Σ
- 34	3	1	4	10	2	12	0	0	0	13	3	16
35 – 54	14	16	30	11	5	16	0	0	0	25	21	46
55 -	6	5	11	2	5	7	0	1	1	8	11	19
Totalt	23	22	45	23	12	35	0	1	1	46	35	81

*Avser distansmagasinen i Kristianstad, Halmstad och Strängnäs.

Åldersstrukturen vid SFHM har förändrats något jämfört med 2018 genom att andelen medarbetare i den yngsta åldersgruppen ökat. Andelen medarbetare under 35 år är 20 procent, andelen medarbetare mellan 35 och 54 år 57 procent och andelen medarbetare över 55 år 23 procent (motsvarande siffror för 2018 är 12,5 %, 60 % och 27,5 %).

SFHM kompletterar den tillsvidareanställda personalens kompetens med tidsbegränsade anställningar och externa konsulter för att tillgodose behovet av tillfällig specialkompetens, exempelvis i samband med utställningsarbete. För att möta verksamhetens behov såväl vid tillfälliga arbetstoppar som av specialkompetens i den publika verksamheten anlitas även museivärdar och museilärare mot timarvode. Myndigheten arbetar med att succesivt öka andelen medarbetare som har en schemalagd anställning i stället för timarvode.

Personalomsättningen har under 2019 minskat jämfört med de två senaste åren och uppgick 2019 till 15 procent (jämfört med 20 % såväl 2018 som 2017).¹

Till de rekryteringar som genomförts under 2019 har myndigheten haft ett varierande antal sökande med efterfrågad kompetens. Myndigheten upplever möjligheten att attrahera ny kompetens som god. Förutom medarbetare som anställts för kortare perioder har SFHM rekryterat sex nya tillsvidareanställda medarbetare med en medelålder på 37 år, varav fyra kvinnor och två män. Rekryteringarna bygger på tydliga kravprofiler utifrån verksamhetens behov. I samband med vakanser och pensionsavgångar görs en bedömning om det finns behov av att förändra inriktningen på kompetenser för att uppnå verksamhetens mål. Genom en aktiv personalplanering, omprioritering av arbetsuppgifter och flexibilitet hos medarbetarna tillvaratas kompetenser under tillfälliga vakanser (föräldra- och tjänstledigheter).

Kompetensutvecklingsinsatser planeras utifrån verksamhetens behov och tas regelmässigt upp i utvecklingssamtalen. Under året genomfördes en inventering av myndighetens samlade kompetens avseende det digitala kulturarvet. Resultatet visade att många medarbetare önskar ny eller ökad kompetens inom olika områden som berör produktion, bevarande och förmedling av digitalt kulturarv.

Kompetensutvecklingsinsatser sker genom bl.a. studiebesök såväl inom som utom landet samt deltagande i konferenser och seminarier (se vidare avsnitt 1.6 Samverkan med andra myndigheter och aktörer respektive avsnitt 4.3 Kunskapsservice och FoU). Myndighetens sakkunniga har fördjupat sig inom sina specialområden och publicerat artiklar (se avsnitt 4.3 Kunskapsservice och FoU). Personal

¹ Personalomsättning mäts som antalet avgångar i procent av antalet anställda i medeltal under viss period beräknat på tillsvidareanställda och tidsbegränsat anställda (LAS § 5.1 och 5.2).

med publika arbetsuppgifter på myndigheten har under året genomgått en utbildning i praktisk konflikthantering för att på ett säkrare sätt kunna bemöta besökare som uppträder otrevligt eller hotfullt.

Av de medel som användes för kompetensutveckling, totalt 472 000 kronor, avsåg 154 500 kronor satsningar i enlighet med det lokala avtalet för omställningsmedel. I enlighet med det centrala kollektivavtalet om lokala omställningsmedel har SFHM och de lokala arbetstagarparterna slutit ett lokalt avtal om användningen av de 0,3 procent av lönesumman som årligen ska avsättas för proaktiva omställningsåtgärder och aktiviteter som ska stödja både verksamhetens och arbetstagarnas utveckling utifrån arbetslinjen och ett längre arbetsliv. De områden som pekas ut i avtalet är digital organisation, bemötandefokus utifrån prioriteringarna att arbeta med inkludering och att nå nya besökare, affärsmässighet och finansiering, samt övriga relevanta insatser med koppling till regeringens museipolitiska inriktning eller identifierade verksamhetsförändringar. Årets största satsning gjordes för att öka den digitala kompetensen genom utbildningen SWEDIP med anpassning för museisektorn (*Sweden Digital Identities Programme*) i vilken tolv medarbetare deltog.

SFHM besvarade i mars Statskontorets enkätundersökning om praktik i staten och moderna beredskapsjobb (dnr. 13-1.3/19). Myndigheten har under 2019 haft en person anställd inom ramen för satsningen moderna beredskapsjobb.

Myndigheten har under året tagit emot ett antal praktikanter som genomgår universitetsutbildningar och prao-elever från årskurs åtta.

En viktig förutsättning för att göra ett gott arbete är att få en god introduktion. Under året omarbetades den myndighetsgemensamma introduktion som nya medarbetare får. Vid introduktionen ges bl.a. information om *Färdplan 2022*, myndighetens styrning och mål, den statliga värdegrunden och myndighetens arbetsmiljöarbete.

Sammantaget bedöms de vidtagna åtgärderna med syfte att attrahera, rekrytera, utveckla och behålla kompetens ha säkerställt att det inom myndigheten finns kompetens att nå verksamhetens mål på ett ändamålsenligt sätt.

1.5 Arbetsmiljö

Myndigheten ska se till att de anställda är väl förtrogna med målen för verksamheten, skapa goda arbetsförhållanden och ta till vara och utveckla de anställdas kompetens och erfarenhet.

8 § 2-3 p Myndighetsförordningen (2007:515)

SFHM:s mål i arbetsmiljöpolicyn är:

SFHM:s arbetsmiljö kännetecknas av säkra och goda arbetsförhållanden som ger förutsättningar för trivsel och hälsa. Det systematiska arbetsmiljöarbetet ingår som en naturlig del i det dagliga arbetet genom identifiering av risker och förebyggande åtgärder mot ohälsa och skador. Den fysiska arbetsmiljön är säker, ändamålsenlig och anpassad till medarbetarnas behov och förutsättningar.

Mål för SFHM:s organisatoriska och sociala arbetsmiljöarbete är att:

- Medarbetarna är insatta i och arbetar i enlighet med uppdrag, mål och strategier.
- Medarbetare verkar aktivt för en långsiktigt hållbar balans mellan ansvar och arbetsbelastning.
- Vi har tillit till och respekterar varandra.

SFHM bedriver ett systematiskt arbetsmiljöarbete med rutiner för bl.a. utvecklingssamtal, skyddsronder, friskvård, rapportering av iakttagna risker, tillbud och incidenter. Genom företagshälsovården har SFHM:s personal tillgång till medicinsk, teknisk, ergonomisk och psykosocial expertis. Skyddsronder genomförs kontinuerligt både i Linköping och i Stockholm. Identifierade brister riskbedöms och handlingsplaner upprättas och följs upp för att komma tillrätta med bristerna.

Myndigheten har partsgemensamt framtagna samtalsstöd för utvecklingssamtal och samtal om lön. Under året har SFHM:s lönekriterier setts över för att harmonisera med *Färdplan 2022* (se avsnitt 1.2 *Färdplan 2022 – strategisk styrning och verksamhetsutveckling*).

Friskvård är prioriterad som förebyggande och hälsofrämjande åtgärd. Utöver att friskvårdstimme kan nyttjas varje vecka användes friskvårdsbidraget av närmare hälften av medarbetarna.

Myndigheten har under 2019 haft fokus på arbetsmiljöfrågorna med anledning av dels de tidigare årens arbete med den organisatoriska och sociala arbetsmiljön, dels projektet *Farliga föremål*.

Under 2017 skedde två incidenter med koppling till att det i myndighetens samlingar kan finnas explosiva eller brandfarliga ämnen. Det ledde till att överintendenten gav museerna i uppdrag att inventera samlingarna för att kunna klargöra vilka föremål som innebär risker i arbetsmiljön, samt att rutiner skulle skapas för hur hantering av dessa föremål ska ske (projektet *Farliga föremål*). Arbetet har getts högsta prioritet även under 2019 och inneburit att samlingarna inventerats och riskbedömts (se avsnitt 3.1 Bevara och tillgängliggöra). Utöver positiva bieffekter av projekten som uppordning av samlingar, kunskapsöverföring, underlag för gallringsbeslut tas även nedskrivna rutiner fram för en säker hantering av farliga föremål.

I april 2019 inträffade en arbetsplatsolycka vid en av myndighetens maskiner. Skadan anmäldes till Arbetsmiljöverket som genomförde en inspektion i juni. Ett omfattande arbete med att ta fram handlingsplaner för bl.a. säkerhetszoner, rutiner för användning av maskiner och systematiskt arbetsmiljöarbete genomfördes. Arbetsmiljöverket återkom i oktober för uppföljande inspektion och kunde konstatera att alla brister var åtgärdade.

För att bl.a. förenkla inrapportering och uppföljning av risker och tillbud har myndigheten under året genom Partsrådets *Hållbart arbetsliv* slutit avtal med AFA-försäkringar om att använda det digitala IA-systemet (informationssystem om arbetsmiljö). Systemet har anpassats utifrån myndighetens behov och utbildningar samt användartester av funktioner och händelsekedja har genomförts under 2019.

SFHM:s krisplan reviderades under året och en utbildningsdag genomfördes med konsultstöd för myndighetens krisledningsgrupp. Information om den reviderade krisplanen har getts vid möten med medarbetarna vid myndighetens museiavdelningar.

Redovisning av sjukfrånvaro i enlighet med 7 kap. 3 § förordning (2006:205) om årsredovisning och budgetunderlag

<i>Sjukfrånvaro</i>	2019	2018	2017
Totalt	2,9 %	3,8 %	1,3 %
varav långtidssjuka	57 %	73,9 %	16,1 %
Kvinnor	3,8 %	5,5 %	1,3 %
Män	1,7 %	1,8 %	1,3 %
Anställda 29 år eller yngre	2,8 %	0,9 %	3,3 %
Anställda 30-49 år	3,3 %	5,5 %	0,8 %
Anställda 50 år eller äldre	2,4 %	2,0 %	1,6 %

Sjukfrånvaron har totalt sett minskat med 0,9 procentenheter jämfört med föregående år och uppgår till 2,9 procent för 2019. Eftersom SFHM är en relativt liten myndighet sett till antalet anställda bör noteras att enskilda långtidssjukskrivningar får ett stort genomslag på redovisningen mellan åren. Om man bortser från andelen långtidssjukskrivna så har sjukfrånvaron varit i princip oförändrad de senaste tre åren, dvs. cirka en procent.

1.6 Samverkan med andra myndigheter och aktörer

Inom ramen för sitt uppdrag samverkar SFHM med en mängd olika aktörer i Sverige och utomlands, såväl andra statliga myndigheter som det civila samhällets organisationer. SFHM har valt att dela in redovisningen i samverkansområden och i några fall samverkanspartners. På så sätt kan redovisningen av myndighetens samlade insatser bli så överskådlig som möjligt.

Samverkan med museisektorn

SFHM har under 2019 fortsatt att samverka med andra museer på ett övergripande plan och inom ramen för olika verksamhetsområden. Det är dels genom yrkesspecifika nätverk som konservatorsföreningar och pedagogiska nätverk, dels genom den användargrupp inom samlingsdatabasen Primus som arbetar med digitaliseringsfrågor.

Övergripande samverkan har bl.a. skett inom CMS – Centralmuseernas samarbetsråd, Stockholms museichefskollegium och Östgöta museichefskollegium. SFHM har även ett flerårigt samarbete med Arbetets museum där myndigheten medverkar i museets utbildningsstöd till arbetslivsmuseer tillika Museiskola för arbetslivsmuseer. Hösten 2019 tecknade parterna ett samverkansavtal i syfte att formalisera samarbetet och nå ett ändamålsenligt stöd till arbetslivsmuseer runt om i landet, däribland flertalet SMHA-museer. I samarbete med Arbetets museum, Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd samt Statens maritima och transporthistoriska museer har SFHM utsett och delat ut priset Årets arbetslivsmuseum. Personal från SFHM deltog och höll även två föredrag på Riksförbundet Sveriges Museers vårmöte 2019.

Samverkan inom museisektorn sker även genom SFHM:s utlåningsverksamhet som genererar erfarenhetsutbyte och möten där föremålslogistik och föremålsrelaterade frågor diskuteras, liksom pedagogik och visningskoncept.

Samverkan med Statens maritima och transporthistoriska museer samt Försvarsmakten

SFHM har under året fortsatt att samverka med Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) i bl.a. statsbidragsrelaterade frågor och frågor rörande stöd till och säkerhet i museerna som ingår i Sveriges militärhistoriska arv. SFHM och SMTM samverkar även i olika frågor som rör förvärv av museiföremål från Försvarsmakten.

Samverkan med Försvarsmakten (FM) har under 2019 fortsatt varit mer omfattande än tidigare år med anledning av arbetet med projektet *Farliga föremål* där FM:s personal behövs för bedömningar, transporter och destruktion. Armémuseum har även tillsammans med FM tagit fram både utställning och föreläsningar på temat hbtq i samband med Pride-veckan. Flygvapenmuseum har i samarbete med FM besiktat Tp 84001, Hercules, som står magasinerad på en flygplats i Cambridge, Storbritannien. Syftet med besiktningen var att utröna om del av flygplanet kan förvärvas till myndighetens samlingar.

Samverkan i administrativa frågor

SFHM har liksom tidigare år medverkat i samarbeten som rör administrativa frågor. Tillsammans med fem andra museer har SFHM en gemensamt upphandlad telefonlösning. SFHM samverkar även i ekonomiadministrativa frågor genom deltagande i det gemensamma museinätverket Nemus samt ett motsvarande nätverk för personalfrågor. SFHM deltar även i nätverket för bidragsgivande myndigheter och fungerar även som sakkunnig i Riksantikvarieämbetets beredning i ärenden rörande arbetslivsbidrag. Vidare har SFHM ett nära samarbete med Statens servicecenter (SSC), vilket bidrar till samordning och nyttjande av gemensamma statliga resurser. Under hösten 2019 tecknades en överenskommelse med Luftfartsverket avseende resebyråttjänster, som träder i kraft 1 januari 2020.

Samverkan med ideella organisationer och föreningar

Genom medlemskap och representation samverkar SFHM med flera organisationer och föreningar där bl.a. följande har varit viktiga inspiratörer för verksamheten: International Council of Museums (ICOM), Forum för utställare, Föreningen för pedagogisk utveckling i svenska museer (FUISM) och Föreningen Stockholms museiinformatörer (SMI), Simba, ett nätverk för Stockholms museibutiker, Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam) samt Nordiskt Science Center Förbund.

SFHM har sedan flera år ett samarbete med Folk och Försvar som anordnar ett strategiskt spel, Minister för en dag, för gymnasieelever på Armémuseum. I syfte att i en större utsträckning vara en arena för samtida försvars- och konfliktfrågor har Flygvapenmuseum under året samverkat med Allmänna Försvarsföreningen i Östergötland.

Flygvapenmuseum har under 2019 bl.a. fortsatt samverka med Kulturarv Östergötland och fotobevarande institutioner i Östergötland. Museet samverkar även med Östergötlands Flyghistoriska Sällskap (ÖFS) och Svensk Flyghistorisk Förening (SFF) när det gäller iordningställande av äldre flygplan. Under året har tre aktiva grupper från dessa föreningar lagt ner ett betydande antal volontärtimmar på restaureringsprojekt åt museet.

Samverkan med universitet och högskolor

Universitet och högskolor är fortsatt viktiga samarbetspartners för SFHM. Inom ramen för det samarbete som 2014 inleddes med Historiska institutionen vid Stockholms universitet besöktes Armémuseum under året av närmare 300 studenter som läser historia på grundnivå. På museet genomförs varje termin en workshop om historiebruk och föremål som källa till historisk forskning. Personal från SFHM ger även föreläsningar för studenter inom historia, konvetenskap och museologi vid Stockholms universitet samt undervisar vid Uppsala universitet på institutionen för Kulturvård i textilvetenskap. Under 2019 deltog Armémuseum i en studie som resulterade i en masteruppsats vid Uppsala universitet om dramapedagogik på museer. Myndigheten är även representerad i Stockholms universitets Humanistiska fakultetsnämnd.

Flygvapenmuseum har under 2019 handlett studenter från kursen i avancerad interaktionsdesign vid Linköpings universitet och gett dem i uppdrag att ta fram olika koncept som museet sedan kan vidareutveckla. Lärarstudenter från Linköpings Universitet besöker museet varje höst för en teknikvisning och under 2019 har även Stockholms universitet besökt Flygvapenmuseum för att delta i visning och intervjua en medarbetare inom ramen för forskningsprojektet *Making a military heritage – gender and nation in Sweden's cold war history*. Myndigheten erbjuder dessutom praktikplatser till studenter vid universitet och högskolor.

Samverkan med Saab AB

Flygvapenmuseum samverkar med Saab AB i enlighet med det långsiktiga samarbetsavtal som ursprungligen träffades våren 2008 och som därefter har förlängts. Nuvarande avtal gäller t.o.m. den 31 december 2023. Saab AB opererar museets B17 (Saab 17A), som hålls i luftvärdigt skick och används i uppvisningsverksamhet. Samarbetet omfattar även support och utbildning av museets personal när det gäller JAS 39 Gripen-simulatorn.

Internationellt utbyte och samverkan

Flera av SFHM:s fleråriga FoU-samarbeten sker i samverkan med en mängd olika internationella aktörer. Ett exempel på ett sådant projekt är *Sounds of Changes* som koordinerats av Flygvapenmuseum och som involverar fem andra museer i bl.a. Tyskland, Finland, Polen och Slovenien. Projektet avslutades under 2019 och beskrivs närmare under 4.3 Kunskapsservice och FoU.

SFHM har under året fortsatt sitt internationella samarbete inom ramen för International Committee for Museums and Collections of Arms and Military History som är en kommitté under International Council of Museums (ICOM). Organisationen verkar för internationellt samarbete och professionell utveckling på museer.

Personal från SFHM har under 2019 hållit föredrag på två internationella konferenser. I Oslo hölls ett föredrag om samarbetet med ideella organisationer som opererar och håller luftfarkoster luftvärddiga. I Helsingfors hölls ett föredrag om erfarenheter efter den stora flytten av luftfarkoster som genomfördes 2017. SFHM har även tagit emot praktikanter från bl.a. universitet Metropolia i Helsingfors.

2 Ekonomisk uppföljning

2.1 Årets utfall per verksamhetsområde

Verksamheten är indelad i tre verksamhetsområden: Samlingsförvaltning, Publik verksamhet samt Ledning och verksamhetsstöd. För att möjliggöra uppföljning inom respektive verksamhet bokförs intäkter och kostnader så långt möjligt direkt på respektive verksamhetsområde i kärnverksamheten.

Med direkta kostnader för verksamhetsområdena och prestationerna avses drifts- och lönekostnader, direkta lokalkostnader och direkta avskrivningskostnader. De indirekta kostnaderna består av kostnader för verksamhetsområdet Ledning och verksamhetsstöd (exklusive prestationen Statsbidrag SMHA) och avser kostnader för gemensamma drifts-, personal- och lokalkostnader samt avskrivningskostnader. Som fördelningsbas för såväl de indirekta kostnaderna som anslagsintäkterna används direkta lönekostnader per prestation. De indirekta kostnaderna fördelas ut på prestationerna inom verksamhetsområdena Samlingsförvaltning, Publik verksamhet samt Statsbidrag SMHA.

Verksamhetsåret 2019 slutade med ett positivt utfall och ett överskott i resultaträkningen på totalt 1 232 tusen kronor för myndigheten som helhet. Under året har ett medvetet arbete bedrivits för att locka fler besökare till verksamheten och det har gett ekonomiskt resultat främst i form av ökade avgiftsintäkter för visningar och program, men även genom ökad försäljning av varor i butikerna och större omsättning i restaurangerna. Ambitionsökningen innebär att de totala intäkterna för området Publik verksamhet har ökat med cirka 4 miljoner kronor samtidigt som kostnaderna stigit med en miljon kronor, totalt sett en förändring på 3 miljoner kronor som vänder underskottet 2018 till ett överskott på 1,8 miljoner kronor för 2019.

För området Samlingsförvaltning har såväl intäkter som kostnader minskat jämfört med föregående år och utfallet uppvisar ett negativt resultat. Förändringen framstår som motsägelsefull i förhållande till den prioritering som gjorts för att säkerställa säkerheten i föremålssamlingarna men har sin förklaring i främst två orsaker. Vakanser har medfört lägre lönekostnader som under året inte fullt ut kunnat fyllas med annan bemanning. Vidare är de övriga intäkterna och kostnaderna väsentligt lägre än föregående år på grund av att ett tidigare samarbete med Försvarsmakten avslutades under 2018.

De verksamhetskostnader som redovisas för prestationen Statsbidrag SMHA rör endast handläggningen av bidragen. Årets kostnader ligger på en lägre nivå än tidigare år beroende på att rutinerna och hanteringen av ansökningarna effektiviserats inför 2019. En fullständig ekonomisk redovisning avseende de medel som omfattas av det finansiella villkoret till försvarshistoriska museiverksamheter återfinns i avsnitt 2.2 Transfereringar.

Trots en ökning av övriga intäkter under året är myndighetens förvaltning som helhet huvudsakligen fortsatt anslagsfinansierad till 86 procent av totala intäkter (103 miljoner kronor av totalt 119,7 miljoner kronor exkl. transfereringar). För 2018 var motsvarande del 89 procent. De kostnader som kan ses som "fasta/medelfasta" (såsom hyror, drift och personal) utgör cirka 87 procent av de totala kostnaderna. För att kunna öka möjligheten att bland annat producera och visa fler tillfälliga utställningsproduktioner har SFHM intensifierat sitt arbete med att söka bidrag från externa finansörer.

Årets utfall innebär att SFHM vänder föregående års anslagskredit om 571 tusen kronor till ett anslagssparande på 621 tusen kronor.

Sammanställning över intäkter och kostnader per verksamhetsområde

(tkr)	2019	2018	2017	2016	2015
Samlingsförvaltning					
Intäkter	29 824	32 947	33 218	33 609	29 787
- varav anslag	28 793	30 507	30 232	30 244	27 059
- varav övriga intäkter	1 032	2 439	2 986	3 365	2 728
Kostnader	-30 474	-32 044	-30 052	-31 198	-29 446
Utfall Samlingsförvaltning	-650	902	3 166	2 411	341
Publik verksamhet					
Intäkter	88 683	84 754	85 418	88 063	86 343
- varav anslag	73 016	70 978	70 338	70 366	62 957
- varav övriga intäkter	15 667	13 775	15 080	17 696	23 386
Kostnader	-86 842	-85 881	-87 114	-88 638	-86 451
Utfall Publik verksamhet	1 842	-1 127	-1 696	-575	-108
Adm. kostnad statsbidrag SMHA*					
Intäkter	1 224	1 289	1 290	1 266	1 137
- varav anslag	1 212	1 233	1 221	1 222	1 093
- varav övriga intäkter	12	57	68	44	44
Kostnader	-1 184	-1 509	-1 538	-1 484	-1 397
Utfall Statsbidrag SMHA (adm. kostn.)	40	-220	-248	-218	-260
Över-/underskott (kapitalförändring)	1 232	-445	1 222	1 618	-27

*Statsbidrag SMHA är en prestation som ingår i verksamhetsområde Ledning och verksamhetsstöd.

2.2 Transfereringar

I SFHM:s regleringsbrev för 2019 finns angivet att minst 22,5 miljoner kronor ska användas för bidragsgivning för de ändamål som ingår i förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter samt till kostnader som är förenade med upprätthållande av dessa verksamheter vid myndigheten. Årets transfereringar, dvs. utbetalda statsbidrag från SFHM, uppgick till 19,2 miljoner kronor brutto. Återbetalda medel uppgick till 80 tusen kronor.

Kostnader som är förenade med upprätthållande av de försvarshistoriska verksamheterna avser drift- och personalkostnader vid SFHM för utbildningsinsatser och kunskapsstöd. Vidare ingår omkostnader för marknadsföring, annonsering, webbplats och tillhandahållande av samlingsdatabasen Primus. Stödet som uppgår till 3,8 miljoner kronor (inklusive 0,6 miljoner kronor från SMTM) riktar sig till alla ändamål som omfattas av förordningen, dvs. även till de marina museiverksamheter som får bidrag från SMTM. I resultatredovisningen redovisas stödet under avsnitten 3.1 Bevara och tillgängliggöra, 4.1 Vårdskap och besöksservice samt 4.2 Upplevelsebaserat lärande.

Medel som använts till försvarshistoriska verksamheter 2019 (tkr)

Utbetalda statsbidrag (netto)	19 083
Kostnader för prestationen Statsbidrag SMHA (inkl. OH)	1 184
Övriga kostnader för upprätthållande av SMHA-verksamheter	3 171
Totala kostnader	23 438
Finansiering från Statens maritima och transporthistoriska museer	-600
Total anslagsbelastning SFHM	22 838

2.3 Avgiftsbelagd verksamhet

I enlighet med förordning (2007:1178) med instruktion för SFHM har verksamhet med full kostnadstäckning bedrivits under året. Total omsättning för dessa verksamheter landade på drygt 5,3 miljoner kronor (4,7 miljoner kronor 2018), vilket utgör cirka 4,5 procent av myndighetens totala intäkter. Redovisningen av dessa intäkter sker i enlighet med regleringsbrevet 2019.

Under 2019 har SFHM initierat en större översyn av myndighetens två butiker för att säkerställa att ekonomisk balans långsiktigt uppfylls i verksamheten. Bland annat har äldre lager utrangerats, nyckeltal och handlingsplaner tagits fram och prissättnings- och inköpsrutiner setts över. Trots att försäljningen ökade under året med 14 procent nådde inte butikerna riktigt upp till budgeterade nivåer (främst på grund av nedskrivning/utrangering av gammalt lager), men redovisar ändå ett positivt resultat på +58 tusen kronor som helhet. Sedan tidigare finns dock ett ackumulerat underskott för resultatområde Butiker som uppkom när kravet på full kostnadstäckning infördes 2008. SFHM:s ambition är att följa tidigare beslutad handlingsplan om att nå ekonomi i balans och har under flera år uppvisat ett positivt resultat vilket bidrar till att underskottet stadigt minskar.

Resultatområde Uppdragsverksamhet utgörs huvudsakligen av den fanproduktion som utförs på beställning från Försvarsmakten. Här balanseras kostnader och intäkter över tid för att undvika större ekonomiska svängningar mellan år då fantillverkning är en tidsmässigt lång process som innehåller flera steg i produktionen från beställning till färdig leverans. För 2019 blev resultatet positivt, 84 tusen kronor, vilket också är det ackumulerade resultatet för resultatområdet.

För entréer och visningar ökar intäkterna med 20,6 procent till 1,5 miljoner kronor vilket är cirka 260 tusen kronor mer än föregående år. Budgeten enligt regleringsbrevet var 5,5 miljoner kronor vilket baserar sig på antagandet om att fri entré skulle upphöra under 2019. Den reviderade budgeten som redovisas nedan, där hänsyn är tagen till fortsatt fri entré för hela året, ger ett positivt utfall på 383 tusen kronor bättre än budgeterat. Museerna har arbetat målinriktat för att öka antalet besökare till visningar och program. Programverksamheten ökade med 70 tusen kronor (+48 % jämfört med 2018) och övriga intäkter ökar med drygt 0,5 miljoner kronor, främst på grund av ökad intäkt från simulatorn i Flyglabbet (+20 %) och uthyrning av lokaler (+20 %).

I not 2 i resultaträkningen finns en detaljerad redovisning av övriga avgiftsintäkter som myndigheten disponerar.

Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras enligt regleringsbrev (tkr)

	+/- t.o.m. 2017	+/- 2018	BUDGET Intäkter 2019	BUDGET Kostnader 2019	BUDGET +/- 2019	BUDGET Ack +/- utg. 2019	Intäkter 2019	Kostnader 2019	+/- 2019	Ack. +/- utg. 2019
AVGIFTSBELAGD VERKSAMHET MED KRAV PÅ FULL KOSTNADSTÄCKNING										
Försäljning av varor	-1 001	128	3 350	-3 075	275	-598	3 336	-3 278	58	-815
Undersökningar, utredningar och andra tjänster	61	-61	3 200	-3 200	0	0	1 995	-1 911	84	84
Summa	-940	67	6 550	-6 275	275	-598	5 331	-5 189	142	-731
ÖVRIG AVGIFTSBELAGD VERKSAMHET										
Entréer och visningar*			5 550			5 550	1 510			
Övrigt*			6 800			6 800	5 933			
			12 350			12 350	7 443			
TOTALA AVGIFTSINTÄKTER SOM DISPONERAS							12 774			

*Budget enl. regleringsbrev, beräknad på avgiftsbelagd entré.

2.4 Lokalförsörjning

Vid SFHM pågår kontinuerligt ett arbete med att skapa ändamålsenlig lokalförsörjning som tillgodoser behovet av särskilt anpassade lokaler för den verksamhet som myndigheten bedriver. Målsättningen är att sträva efter ett effektivt och hållbart resursutnyttjande för såväl besökare genom attraktiva och tillgängliga publika ytor, som för den egna personalen i form av god och säker arbetsmiljö. Samtidigt är det viktigt att ombesörja magasin som tillhandahåller en miljö anpassad för ett långsiktigt bevarande av samlingarna.

Armémuseums lokaler i Stockholm hyrs av Statens fastighetsverk och är byggnader med historisk koppling till det område inom vilket museet bedriver sin verksamhet. Här ryms även arkiv, bibliotek, kontorslokaler samt utrymmen avsedda för konservering av föremål. En extern restauratör bedriver en restaurangverksamhet i anslutning till museet.

I Linköping inryms Flygvapenmuseum i lokaler som byggts specifikt för verksamheten. Hyresvärd är Specialfastigheter och i byggnaden finns publika ytor med utställningar och utrymmen för pedagogisk verksamhet, bibliotek, arkiv och kontor. Även i denna byggnad finns en restaurangverksamhet som drivs av en extern restauratör och intill huvudbyggnaden finns lokaler som inhyser magasin och verkstad för föremålsvård. I Flygvapenmuseums lokaler har brister konstaterats i takstolarnas bärighet i del av utställningshallarna, vilket innebär att förstärkning och takomläggning kommer att göras. Arbetena kommer att planeras närmare under kommande år inför genomförande under år 2021.

SFHM hyr även magasinslokaler i Frihamnen där del av Armémuseums samlingar förvaras och i närhet till Flygvapenmuseum förvaras delar av museets samlingar i magasinerna Valvakan och Ljung. Utöver dessa magasin har myndigheten också samarbeten runt förvaring med andra aktörer i Strängnäs, Halmstad och Kristianstad.

Lokalkostnader 2019 (tkr)

Museum eller motsvarande	Hyra	El & värme	Rep. & underhåll	Övrigt	Totalt	%
Statens fastighetsverk	17 853	708	1 092	1	19 654	45,2 %
Stockholm hamn AB	3 260	65	0		3 324	7,6 %
Specialfastigheter AB	15 889	1 510	1 068	16	18 483	42,5 %
Ljungs Tegelbruk AB	276	62		12	350	0,8 %
Valvakan AB	1 587	132			1 719	3,9 %
Summa lokalkostnader 2019	38 866	2 476	2 160	28	43 530	100,0 %

Andel av tilldelat ramanslag 123 394 tkr **35,3 %**

Andel av tilldelat ramanslag exkl. transfereringar (104 311 tkr) **41,7 %**

3 Samlingsförvaltning

3.1 Bevara och tillgängliggöra

Resultatbedömning

Färdplanens inriktningsmål som kopplar till SFHM:s uppdrag enligt myndighetens instruktion avseende bevara och tillgängliggöra samlingarna är:

Vi ska dimensionera samlingen så vi ska kunna ta ansvar och tillgängliggöra mer så att det försvarshistoriska kulturarvet når hela landet.

Under 2019 avslutade SFHM projektet *Farliga föremål* där ett stort antal objekt riskbedömts och gallrats ur myndighetens samlingar. Totalt gallrades drygt 1 600 objekt under året samtidigt som SFHM har berikat samlingarna genom ett antal nyförvärv. Sammanlagt hålls närmare 6 000 objekt ur myndighetens samlingar tillgängliga för allmänheten i såväl Armémuseums och Flygvapenmuseums egna utställningar som i andra museers utställningar runt om i landet genom SFHM:s arbete med att låna ut föremål.

Därutöver har SFHM under 2019 tillgängliggjort närmare 10 000 nya föremål och fotografier för allmänheten på Digitalt museum vilket är det verktyg som används för att tillgängliggöra de objekt som har registrerats i samlingsdatabasen Primus. Det är därför särskilt tillfredsställande att antalet besökare på Digitalt museum samtidigt har ökat med närmare 17 procent till sammanlagt 542 695 under 2019. Även stödet till digitalisering av samlingarna i SMHA-museerna bedöms på ett värdefullt sätt ha bidragit till att öka tillgängligheten till de olika försvarshistoriska samlingarna runt om i landet.

SFHM bedömer att de insatser myndigheten vidtagit under 2019 gett som resultat att säkerheten i samlingarna har ökat vad gäller de objekt som förvaras i myndighetens egna museer och magasin samt att mer av samlingarna tillgängliggjorts så att det försvarshistoriska kulturarvet i större utsträckning når hela landet. Myndigheten har dock ett omfattande arbete framför sig vad gäller dels inventering av potentiellt farliga föremål som lånats ut till eller på andra sätt förvaras i andra museer runt om i Sverige, dels återstående registrering av Flygvapenmuseums permanenta samlingar samt inventering och gallring i myndighetens stödsamlingar.²

För att bedöma kvaliteten på verksamheten använder sig SFHM av en självutvärderingsmodell där bedömningsgrunden för god kvalitet innebär att de samlingar som anförtratts myndigheten är i ordning och reda, det vill säga att det finns en god organisation och fastställda processer vad gäller föremålssamlingarna och hantering av föremålen. Mått på god kvalitet har bedömts vara att minst 90 procent av de registrerade föremålen ska vara försedda med korrekt information avseende placering. Resultatet av de stickprovskontroller som genomförts under året visar att 99 procent (97,5 % 2018) av de granskade föremålen i Armémuseums och Flygvapenmuseums permanenta föremålssamlingar uppfyller kraven på korrekt information avseende placering. Resultatet av egenkontrollen är en indikation på att verksamheten uppfyllt målet avseende de delar av samlingarna som är registrerade.

SFHM bedömer sammanfattningsvis att såväl måluppfyllelse som kvalitet i verksamheten har varit god under året men att ett omfattande arbete återstår vad gäller inventering, registrering och gallring av objekt i de samlingar som anförtratts myndigheten.

² SFHM:s indelning i permanenta samlingar och stödsamlingar följer den internationella standarden för samlingsförvaltning – Spectrum. Permanenta samlingar utgörs av formellt accederade objekt som förvärvats av en organisation utifrån skrivna riktlinjer för förvärv. Stödsamlingar utgörs av objekt som inte har accederats och inte är en del av den permanenta samlingen. Stödsamlingar kan innehålla objekt som införskaffats/förvärvats för att stödja en utställning, användas på annat sätt i undervisningssyfte eller fotografier som tagits i dokumentationssyfte.

Volymuppgifter och indikatorer avseende Bevara och tillgängliggöra

Bevara och tillgängliggöra	2019	2018	2017
Registrering och vård			
Antal föremål, totalt*	149 284	150 594	150 740
Antal föremål som har fått vård/översyn under året	279	224	237
Antal dataregistrerade föremål, totalt	149 284	150 594	150 740
Utlån och depositioner			
Antal depositioner och utlån, totalt**	3 599	-	-
Antal depositioner och utlån under året	83	84	80
Nyförvärv och gallring			
Antal nyförvärv av föremål under året	778	152	61
Antal gallrade föremål under året	1 663	210	115
Digitalt museum			
Antal föremål på Digitalt museum	104 998	98 231	98 132
Antal fotografier på Digitalt museum	17 284	14 733	13 179
Antal besök på Digitalt museum***	542 695	464 283	502 693
Indikatorer			
Resultat av egenkontroll genom stickprov (>90 %)	99 %	97,5 %	98 %

*De redovisade volymerna inkluderar samtliga objekt i Armémuseums föremålssamling och de objekt i Flygvapenmuseums föremålssamling som har registrerats i Primus. Volymen inkluderar således inte hela beståndet i Flygvapenmuseums föremålssamling vilket har uppskattats till totalt cirka 100 000 objekt. Åtskilliga dubblettposter i samlingsdatabasen Primus har rensats bort under året.

**Det redovisade antalet depositioner och utlån har tidigare redovisats felaktigt. Fr.o.m. 2019 redovisas det korrekta antalet totala depositioner och utlån. Korrekta jämförelsesiffror för 2018 och 2017 har inte varit möjliga att ta fram och redovisas därför inte.

***De redovisade volymerna avser det sammanlagda antalet sidvisningar för Armémuseums och Flygvapenmuseums objekt på digitaltmuseum.se.

Bevara och förvara

Den systematiska tillsynen av de samlingar som har anförtrots myndigheten har pågått som planerat hela året. En stor del av resurserna har gått till projektet *Farliga föremål* i vilket Armémuseum och Flygvapenmuseum har identifierat, åtgärdat och gallrat objekt som kan utgöra risker i samlingarna. De objekt som avses utgörs främst av ammunition samt brandfarliga och explosiva ämnen men inkluderar även objekt som på andra sätt kan vara skadliga för människan och miljön. Arbetet har i flera delar bedrivits i samarbete med Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum (Swedec) som bl.a. har bistått med utbildningsinsatser, bedömningar och omhändertagande av objekt som bedömts utgöra risker.

Genom projektet, som avslutades i oktober 2019, har SFHM vidtagit åtgärder för att säkerställa att lagkrav uppfylls i fråga om arbetsmiljö, brandsäkerhet och explosiva varor samt vapensäkerhet vad gäller objekt som förvaras i SFHM:s egna museer och i de av myndighetens magasin som är lokaliserade i tätbebyggda områden. Ett omfattande arbete återstår dock i förhållande till andra museer runt om i Sverige som har inlån eller förvarar potentiellt farliga föremål från Armémuseum eller Flygvapenmuseum, vilka ursprungligen i huvudsak härrör från Försvarmakten. SFHM har under projektets gång förvärvat en ökad kunskap om hantering av farliga föremål och myndigheten kommer under 2020 att sprida kunskapen till andra försvarshistoriska museer runt om i landet.

Projektet har bl.a. resulterat i att drygt 1 600 objekt gallrats i myndighetens samlingar varav närmare 750 objekt röjts med hänvisning till hälso- och säkerhetskriteriet i SFHM:s policy för insamling och gallring. Som en del i arbetet har även rutiner för hantering av misstänkt farliga föremål i samlingarna fastställts och SFHM:s riskanalys enligt förordning (1995:1300) om statliga myndigheters riskhantering reviderats. Projektet har även resulterat i att närmare 3 500 nya dokumentationsbilder på objekt som omfattades av projektet gjorts tillgängliga på Digitalt museum.

Under året har SFHM uppdaterat placering och förvaring av samtliga magasinerade fanor. Myndighetens utställda luftfarkoster vårdas kontinuerligt. Under verksamhetsåret har Tp 79 som

förvaras utomhus isblästrats och målats undertill. I Flygvapenmuseums verkstad pågår ett omfattande arbete med att renovera en Grumman Goose till utställningsskick. Arbetet utförs i huvudsak av volontärer i Östergötlands Flyghistoriska Sällskap. I samarbete med den ideella Markteleggruppen restaureras även en kommandoplastbil (KPL-bil).

Konservering och annan vård av objekt har skett inför utlån och utifrån uppkomna behov, bl.a. under arbetet med projektet *Farliga föremål* och för föremål med särskilda konserveringsbehov, t.ex. eldrör utställda på Armémuseums gård och fanor med gamla skadliga konserveringar. Vårdplaner har uppdaterats och magasinsrutiner utarbetats. Klimatkontroll görs årligen och klimatet mäts kontinuerligt i samtliga lokaler där föremål förvaras. De regelbundna skadedjurskontrollerna har utökats så att även arbets- och utställningslokaler ingår förutom magasin.

SFHM har under året färdigställt en utredning kring myndighetens framtida och långsiktiga magasins- och förvaringsbehov. Syftet var att få en uppskattning av myndighetens framtida behov rörande yta, lokalstandard, klimat samt behov av arbetslokaler i anslutning till förvaringen. SFHM har under 2019 påbörjat arbetet enligt beslutad handlingsplan.

Kontrollera och bearbeta

Arbetet med nyregistrering av föremål och bilder har behövt prioriteras ned med anledning av projektet *Farliga föremål* som även under 2019 har inneburit ett omfattande arbete med katalogisering genom att befintliga poster har kompletterats med ny information och nya högupplösta bilder. Föremålsposter har även försetts med hänvisningar till bl.a. arkivmaterial, vilket i vissa fall även har kompletterats digitalt i samlingsdatabasen. Dubblettposter har rensats bort och en genomgång av föremålsposternas benämningar har lett till en mer konsekvent och sökbar samling.

Tillgängligheten till föremålen ökar i takt med att uppgifter läggs in i samlingsdatabasen Primus vilket också underlättar det kontinuerliga arbetet med att dokumentera och vetenskapligt studera föremålen. Under 2019 har bl.a. samtliga träpropellrar i samlingarna katalogiserats och publicerats på Digitalt museum.

Vid utgången av 2019 hade sammanlagt 149 284 föremål registrerats i Primus (150 594 år 2018) vilket motsvarar en minskning med 1 310 föremål jämfört med föregående år. Anledningen är främst att ett stort antal föremål gallrats under 2019 men även att åtskilliga dubblettposter i samlingsdatabasen har rensats bort under året.

SFHM har under året genomfört inventering från Vidsel i norr till Österlen i söder av utlånade föremål, bl.a. flygplan, fordon och licenspliktiga vapen. Förutom att säkerställa att utlånade föremål förvaras enligt låneavtal har SFHM påbörjat arbetet med att säkerställa att utlånade föremål inte utgör några risker för brand eller innehåller explosiva ämnen samt att vapen förvaras i enlighet med uppställda krav.

SFHM har under året även genomfört egenkontroll genom stickprov av föremål och deras placeringar i Armémuseums och Flygvapenmuseums utställningar och magasin. Resultatet visar att 99 procent (97,5 % 2018) av de granskade föremålen i Armémuseums och Flygvapenmuseums permanenta föremålssamlingar uppfyller kraven på korrekt information avseende placering.

SFHM:s arbete med digitalisering av arkivsamlingarna har under 2019 skett dels i samarbete med Stiftelsen föremålsvård i Kiruna (SFMV), dels genom interna digitaliseringsinsatser. Det fortlöpande samarbetet med SFMV har i år inriktats på att digitalisera analoga påsiktsbilder, diabilder och negativ. Digitaliseringen av Armémuseums och myndighetens analoga diaries åren 1877–1996 som genomfördes under året har avsevärt förbättrat sökbarheten av myndighetsinformation. Den pågående digitaliseringen av *Trofékatalogen* och den digitalisering som genomförts i projektet *Farliga föremål* har som syfte att berika informationen om föremålen i museisamlingarna.

För att bevara och tillgängliggöra en del unika handlingar i digitala format digitaliserades även tre volymer med trofékanonritningar från svenska stormaktstiden. Digitaliseringsinsatser av Flygvapenmuseums arkivsamlingar inriktades under 2019 på att skanna fotografier från svenska deltagare i FN-insatser under 1950- och 1960-talen inför framtida tillgängliggörande samt att registrera och publicera porträttfotografier av deltagare i F 19 – Svenska frivilligkåren i Finland under finska vinterkriget.

Med hjälp av Digitalt museum är registrerade delar av Armémuseums och Flygvapenmuseums arkiv- och föremålssamlingar tillgängliga för allmänheten. De delar av myndighetens samlingar som har digitaliserats är även tillgängliga för en bredare publik genom att de är anslutna till

Riksantikvarieämbetets webbservice K-samsök och den europeiska webbtjänsten Europeana som tillgängliggör europeiskt kulturarv.

Under året har SFHM vidtagit en rad förberedande åtgärder inför arbetet med att inventera och registrera återstående objekt i Flygvapenmuseums permanenta samling. Samlingen uppgår till uppskattningsvis 100 000 objekt varav 46 591 har registrerats i samlingsdatabasen Primus. Mängden registrerade föremål är otillfredsställande dels för att upprätthålla en god kontroll, dels för att den försvårar SFHM:s möjligheter att utföra sitt uppdrag vad gäller att vetenskapligt bearbeta de samlingar som anförtrots myndigheten, berika samlingarna med nyförvärv och främja studier och forskning.

För att få bättre kontroll över objekten i SFHM:s stödsamlingar, vilka endast till delar har registrerats i samlingsdatabasen, har myndigheten under 2019 fortsatt arbetet med att ta fram en plan för inventering och gallring av den materiel som överfördes från Försvarsmakten till SFHM framförallt under åren 2007–2008, dvs. i samband med genomförandet av utredningen *Försvar i förvar (2005)*. Planen kommer att färdigställas under 2020 och ge underlag för en bedömning av det framtida magasinsbehovet och det fortsatta arbetet under kommande år.

SFHM har reviderat myndighetens insamlings- och gallringspolicy med utgångspunkt från museilagen (2017:563) och SFHM:s indelning av myndighetens samlingar i permanenta samlingar och stödsamlingar. Även säkerhetsaspekter har tydligare beaktas i samband med förvärv och gallring av objekt.

SFHM:s samlingar har under 2019 berikats med ett antal nya objekt varav ett stort antal objekt har accederats från det nedlagda Linköpings garnisonsmuseum, exempelvis den första störsändaren för att slå ut militär radiotrafik. Andra intressanta nyförvärv är en sovjetisk trampmina från fortsättningskriget i Finland och fanor från FN-insatsen i Kongo. Samtliga förvärv har skett i enlighet med myndighetens policy för insamling och gallring.

Låna ut och överlåta

SFHM:s samlingar tilldrar sig ett stort intresse från museer och andra institutioner både i Sverige och utomlands. Med hjälp av depositioner och utlån till lokala museer sprids kunskap om föremålen vilket bidrar till att nå nya grupper och besökare i hela landet. Depositioner och utlån är dessutom viktiga för SFHM eftersom många föremål av utrymmesskäl inte kan visas i Armémuseums och Flygvapenmuseums lokaler eller rymms i befintliga magasin.

Under 2019 lånades bl.a. en ambulansterrängbil ut till F 21 museum i Luleå, en Saab 37 Viggen till Stenbäcks flygmuseum i Skurup, en RM 6C flygmotor till Gotlands försvarsmuseum samt en modell av Saab 35 Draken till Nasjonalmuseum i Oslo.

Under 2019 har Flygvapenmuseum genomfört ett omfattande arbete med att gå igenom utlånade objekt dels genom att inventera utlånade objekt på flera platser runt om i landet, dels genom registervård. Under arbetet uppmärksammades att det totala antalet utlånade objekt redovisats felaktigt eftersom återlämnade objekt inte avräknats. Från och med 2019 redovisas det korrekta antalet men jämförelsetal för 2017 och 2018 har inte varit möjliga att få fram. Sammanlagt har Armémuseum och Flygvapenmuseum 3 599 deponerade eller utlånade föremål.

Med stöd av förordningen (2017:564) om statliga museers förfoganden över museiföremål har SFHM överlåtit uppskattningsvis drygt 200 objekt vilka bedömts ha ett begränsat kulturhistoriskt och vetenskapligt värde. Bland de överlåtna objekten kan bl.a. nämnas ett glidflygplan som överlåtit till Västernorrlands Flyghistoriska Förening och ett segelflygplan som överlåtit till Stiftelsen Ållebergs Segelflygmuseum. Andra mottagare av överlåtna objekt har varit Stiftelsen Göteborgs maritima centrum, Vaxholms Fästnings Museum och Garnisonsmuseet Skaraborg.

Stödja andra och verka för att kulturen ska komma fler till del i hela landet

SFHM:s förutsättningar för att verka för att kulturen ska komma fler till del i hela landet är goda. Intresset för att låna eller mer långvarigt ha depositioner från Flygvapenmuseums och Armémuseums föremålssamlingar är väl spritt över landet. Utöver att redovisning av antalet utlån etc. är avsikten att utveckla uppföljningen av måluppfyllelse för insatser som görs inom detta område.

SFHM har under 2019 också fortsatt gett kunskapsstöd i frågor som rör samlingsförvaltning till försvarshistoriska museiverksamheter runt om i landet. En viktig del av stödet är att SFHM tillhandahåller och administrerar samlingsdatabasen Primus till SMHA-museerna för att stödja dem i arbetet med uppordning och digitalisering av sina samlingar. Exempelvis har Maritiman i Göteborg erhållit särskild utbildningsinsats på plats avseende föremålsregistrering och Artillerimuseet i Kristianstad har fått en utvidgad utbildning avseende inventering och registrering.

Under 2019 har registrering av föremål och fotografier och publicering på Digitalt museum fortsatt i SMHA-museerna. Artillerimuseet har under året börjat publicera sina samlingar på Digitalt museum och Museum för rörligt kustartilleri i Karlskrona samt Hemvärnsmuseet i Vällinge har börjat förmedla sina digitaliserade samlingar via funktionen Artiklar på Digitalt museum.

Totalt har antalet poster i samlingsdatabasen för SMHA-museerna ökat med 8 procent till 103 119 poster (95 772 år 2018) varav 72 272 (68 435 år 2018) nu är tillgängliga på Digitalt museum.

Utöver det kunskapsstöd som ges till SMHA-museerna arbetar SFHM även med att öka och bredda användningen av Armémuseums och Flygvapenmuseums samlingar med syftet att samlingarna ska komma fler till del i hela landet. Åtgärderna består bland annat av utlån och depositioner till andra institutioner och digitalisering av samlingarna (se ovan under rubrikerna Kontrollera och bearbeta samt Låna ut och överlåta). Armémuseum och Flygvapenmuseum ger fortlöpande stöd till museer som efterfrågar museets experthjälp.

Därutöver samverkar SFHM med andra i syfte att kulturen ska komma fler till del i hela landet, se avsnitt 1.6 Samverkan med andra myndigheter och aktörer.

4 Publik verksamhet

4.1 Vårdskap och besöksservice

Resultatbedömning

Det inriktningsmål som är kopplat till SFHM:s uppdrag enligt myndighetens instruktion avseende Vårdskap och besöksservice är:

Vi ska sätta användarna i centrum, vara tillgängliga och angelägna för fler.

De båda museerna har fullföljt uppdraget att under 2019 genomföra minst 1 000 av de enkäter som Myndigheten för Kulturanalys (MYKA) tillhandahåller. SFHM har kompletterat enkäterna med egna frågor för att myndigheten ska kunna få fram ett mer ändamålsenligt och bättre underlag för att kunna mäta bl.a. nöjdhet hos besökarna. De värden som uppmätts under 2019 kommer att användas som utgångsvärde för jämförelser under kommande år.

Resultatet av myndighetens fortsatta arbete att utveckla ett mer målgruppsanpassat vårdskap visar sig bl.a. i att fler än 95 procent av besökarna ger högsta eller näst högsta betyg i MYKA-enkäterna avseende bemötande och service. Verksamheten har uppfyllt målen för 2019 vad gäller att öka det totala antalet besökare och att andelen nöjda eller mycket nöjda verksamhetsbesökare ska uppgå till minst 80 procent. Det totala antalet besökare har ökat med närmare 4 procent (varav antalet verksamhetsbesökare med drygt 3 procent) och andelen nöjda eller mycket nöjda besökare uppgår till närmare 98 procent på Armémuseum och drygt 94 procent på Flygvapenmuseum.

Resultatet av den externa granskning som gjorts av SFHM:s webbplatser visar att webbplatserna har en förhållandevis god tillgänglighet men att en rad åtgärder bör vidtas för att ytterligare förbättra tillgängligheten och för att alla lagkrav ska uppfyllas. Vad gäller den fysiska tillgängligheten visar Myndigheten för delaktighetsenkät att SFHM:s resultat ligger på 70 procent. Detta värde kommer att användas som utgångsvärde för jämförelser under kommande år.

SFHM bedömer därför sammanfattningsvis att såväl måluppfyllelse som kvalitet i verksamheten har varit god under året och utvecklingen av såväl antal besökare som myndighetens tillgänglighetsarbete även mer långsiktigt går i riktning mot de övergripande målen.

Volymuppgifter och indikatorer avseende Vårdskap och besöksservice

Vårdskap och besöksservice	2019	2018	2017
Antal besökare*			
Antal anläggningsbesökare	393 380	378 570	472 613
Antal verksamhetsbesökare	282 997	274 478	317 214
Antal besökare under 19 år	84 426	79 966	89 704
Webb och sociala medier**			
Antal besökare på webbplatser	258 475	277 045	263 580
Antal följare på Facebook	43 719	39 079	31 055
Indikatorer			
Andelen nöjda eller mycket nöjda besökare (>80 %)	95 %	-	-
Resultat tillgänglighetsarbete, Fokus delaktighet	70 %	-	-

*Indelning av besökare i verksamhetsbesökare och anläggningsbesökare följer rekommendationerna från Myndigheten för kulturanalys (MYKA). SFHM har i årsredovisningarna för 2017 och 2018 redovisat felaktigt antal anläggningsbesökare, verksamhetsbesökare och besökare under 19 år avseende Armémuseum. Från och med 2019 redovisas de korrekta antalen för 2017 och 2018.

**Avser det sammanlagda antalet besökare på armemuseum.se, flygvapenmuseum.se och smha.se samt det sammanlagda antalet följare på myndighetens olika Facebook-sidor. Antalet besökare på Digitalt museum (digitaltmuseum.se), där museerna tillgängliggör föremål och fotografier ur samlingarna, redovisas under 3.1 Bevara och tillgängliggöra.

Besöksservice och besöksutveckling

För att ge en bättre service för besökare har SFHM installerat skärmar för digital information om bl.a. aktuella aktiviteter på respektive museum. Resultaten av de enkäter som SFHM genomför i samarbete med Myndigheten för Kulturanalys visar att de besökare som svarat på enkäterna gav höga betyg på frågan om bemötande och service (se nedan under Resultat av brukarundersökningar för mer detaljerad information om enkäterna). 75 procent av besökarna gav högsta betyg och 20 procent av besökarna näst högsta betyg.

SFHM följer de rekommendationer som ges av MYKA vad gäller indelning av besökare i anläggningsbesökare och verksamhetsbesökare. Antalet anläggningsbesökare avser således det totala antalet besökare, det vill säga de besökare som besöker någon del av museernas anläggningar såväl inomhus som utomhus. Antalet verksamhetsbesökare avser besökare till den verksamhet och de områden som tidigare huvudsakligen var avgiftsbelagda för vuxna besökare. Metod för besöksräkning har under perioden 2017–2019 skiljt sig åt mellan museerna.³

I samband med en genomgång av Armémuseums besökssiffror uppmärksammades att vissa kategorier av besökare räknats dubbelt under perioden 2017–2019 och därmed även felaktigt redovisats i tidigare årsredovisningar. Från och med 2019 redovisas det korrekta antalet anläggningsbesökare, verksamhetsbesökare och besökare under 19 år och jämförelsesiffrorna för 2017 och 2018 har justerats.

Det totala antalet besökare hos de båda museerna ökade med 3,9 procent och antalet verksamhetsbesökare med 3,1 procent. Det totala antalet verksamhetsbesökare under 19 år ökade med 5,6 procent.

För Armémuseum ökade det totala antalet besökare med 28 201 personer till 188 050 besökare (159 849 år 2018) vilket motsvarar en ökning med närmare 18 procent jämfört med föregående år. Antalet verksamhetsbesökare minskade med 2 procent till 127 482 (130 376 år 2018).

För Flygvapenmuseum minskade det totala antalet besökare med 13 391 personer till 205 330 besökare (218 721 år 2018) vilket motsvarar en minskning med 6 procent jämfört med föregående år. Minskningen beror till stor del på att Flygvapenmuseum under 2019 ändrat metod för att beräkna antal deltagare på motorträffar. Antalet verksamhetsbesökare ökade med närmare 8 procent till 155 515 (144 102 år 2018).

³ Antalet anläggningsbesökare på Armémuseum baserar sig dels på besöksräknare vid museientrén, dels antal sålda luncher på restaurangen. Museet och restaurangen har skilda entréer. I antalet anläggningsbesökare ingår dessutom deltagare på vissa arrangemang på Artillerigården. Antalet deltagare beräknas med hjälp av en schablon och stickprov görs för att säkerställa kvaliteten på beräkningen. Antalet verksamhetsbesökare får Armémuseum fram genom besöksräknaren. Antal besökare under 19 år baserar sig på en manuell beräkning av andel besökare under 19 år som görs dagligen. Under 2020 kommer metoden för besöksräkning att ses över.

Flygvapenmuseum registrerar varje besökare manuellt. Antalet anläggningsbesökare baserar sig dels på den manuella registreringen i museets reception, dels en räknare som finns i entrén till restaurangen. I Flygvapenmuseums anläggningsbesökare ingår dessutom deltagare på föreningen Linköpings Motorentusiasters motorträffar som sedan 2017 arrangeras i samarbete med museet under sommarhalvåret. För att få en mer rättvisande bild har Flygvapenmuseum under året ändrat metod för att räkna antalet deltagare på motorträffarna. I beräkningen används ett schablonvärde för antal personer per bil, vilket i den nya beräkningsmetoden har minskats från ett genomsnitt på fyra personer per bil till ett genomsnitt på två personer per bil. Antalet verksamhetsbesökare får Flygvapenmuseum fram genom att justera det totala antalet registrerade besökare för de som endast besökt butik, restaurang eller deltagit i motorträffarna. Antal besökare under 19 år baserar sig dels på den manuella registreringen, dels genom att skolbesök med antal deltagare registreras i bokningssystemet.

Resultat av brukarundersökningar

Från och med 2019 använder sig SFHM enbart av de enkäter som Myndigheten för Kulturanalys (MYKA) tillhandahåller i stället för att genomföra egna övergripande brukarundersökningar. För att få fram ett mer ändamålsenligt och bättre underlag har MYKA-enkäterna anpassats efter SFHM:s önskemål genom att frågor om bl.a. nöjdhet och tillgänglighet har lagts till och museerna har uppdragits, och uppnått målet, att genomföra minst 1 000 enkäter per museum. De värden som uppmätts under 2019 kommer att användas som utgångsvärde för jämförelser under kommande år.

Resultaten av enkäterna visar att närmare 98 procent av de besökare som besvarat enkäten på Armémuseum och drygt 94 procent av de besökare som besvarat enkäten på Flygvapenmuseum överlag är nöjda eller mycket nöjda med sitt museibesök. På frågan om de tror att de kommer att rekommendera vänner och bekanta att besöka museet svarar 71 procent av Armémuseums besökare och 82 procent av Flygvapenmuseums besökare "Absolut". Andelen som svarar nej på frågan om de besökt museet tidigare, dvs. andelen nya besökare, uppgår till närmare 49 procent på Armémuseum och drygt 38 procent på Flygvapenmuseum. I tabellen nedan visas uppgifter om besökarnas kön, ålder, utbildning och geografisk hemvist per museum.

Kön, ålder, utbildningsnivå och geografisk hemvist för besökare på Statens försvarshistoriska museer

	Armémuseum	Flygvapenmuseum
Kön		
Kvinna	35,0 %	45,0 %
Man	65,0 %	44,9 %
Ålder		
0–18 år	8,5 %	26,9 %
19–29 år	25,5 %	9,6 %
30–44 år	27,4 %	20,4 %
45–64 år	21,7 %	17,5 %
65 år eller äldre	12,0 %	9,5 %
Utbildningsnivå		
Eftergymnasial utbildning (högskola/universitet)	70,0 %	57,9 %
Gymnasieskola	24,6 %	29,5 %
Grundskola eller kortare	4,7 %	9,2 %
Geografisk hemvist		
Länet	28,7 %	31,8 %
Övriga Sverige	19,2 %	44,2 %
Övriga världen	52,1 %	24,0 %

Besöksupplevelsen på Flygvapenmuseum har återigen granskats av organisationen Swedish Welcome som lämnat en rådgivarrapport. Swedish Welcome AB ägs av en ideell förening som består av majoriteten av Sveriges regioner med målsättningen att ge företag och andra organisationer inom den svenska besöksnäringen konkret vägledning för att skapa bättre upplevelser som motsvarar eller överträffar gästernas förväntningar på ett sätt som bidrar till ett hållbart samhälle och att Sverige blir en ledande nation inom turism. Swedish Welcome har lämnat rapporter år 2014, 2015, 2017 och 2019. Under perioden har Flygvapenmuseum ökat de positiva omdömena med 7 procent. Museet får Swedish Welcomes samlade omdöme "Enastående", vilket innebär att verksamheten bedöms uppfylla och överträffa gästernas förväntningar och som starkt fokuserar på hållbar utveckling på högsta nivå.

Flygvapenmuseum nominerades till 2019 års Stora Turismpris vilket även det är en indikation på att verksamheten håller hög kvalitet. Stora turismpriset delas ut av Stiftelsen för kunskapsfrämjande inom turism till aktörer som på ett nytänkande och innovativt sätt har bidragit till utvecklingen av besöksnäringen.

Butik- och konferensverksamhet

SFHM:s två museibutiker utgör en del av helhetsupplevelsen vid ett besök på Armémuseum eller Flygvapenmuseum. Utbudet av varor i butikerna har inriktats mot olika målgrupper och består av olika typer av profilprodukter för respektive museum samt andra varor med nära koppling till verksamheten. Syftet är att erbjuda besökarna ett utbud av varor med anknytning till museernas innehåll och ämnesområde som uppmuntrar till fördjupning, fortsatt intresse och återbesök. Varorna ska vara unika och representativa, ha hög kvalitet och passa besökare i olika åldrar och med olika intressen och ekonomiska förutsättningar. Se tabell med utfall i avsnitt 2.3 Avgiftsbelagd verksamhet.

Med hjälp av konferensverksamheten når Armémuseum och Flygvapenmuseum ut med sin museiverksamhet till målgrupperna föreningar, företag och andra aktörer i det civila samhället eftersom många grupper kombinerar besöket med visning eller andra aktiviteter på respektive museum.

Information och kommunikation

Det viktigaste verktyget för att informera om myndighetens verksamhet är SFHM:s fyra webbplatser. Förutom den myndighetsgemensamma webbplatsen sfhm.se har respektive museum sin egen webbplats (armemuseum.se och flygvapenmuseum.se). SFHM ansvarar även för den gemensamma webbplatsen smha.se som används för att informera om och marknadsföra varumärket Sveriges militärhistoriska arv – Upplevelsemuseer. Förutom att ansvara för den gemensamma SMHA-webbplatsen ansvarar SFHM även för övrig marknadsföring av varumärket SMHA.

Flygvapenmuseums webbplats hade 114 059 besökare (103 544 år 2018) vilket är en ökning med 10 procent jämfört med föregående år. Armémuseums webbplats hade 110 070 besökare (105 492 år 2018) vilket är en ökning med 4 procent jämfört med föregående år. SMHA:s webbplats hade 23 359 besökare (54 920 år 2018) vilket är en minskning med 57 procent jämfört med föregående år.

De digitala besökarna som möter museerna i sociala medier är en allt viktigare målgrupp. SFHM arbetar mer och mer aktivt i flera sociala mediekkanaler, framför allt på Facebook och Youtube. Det handlar främst om att sprida kunskap inom myndighetens verksamhetsområden och svara på frågor men även om att informera om kommande aktiviteter på museerna. Antalet följare på myndighetens olika Facebook-sidor ökar stadigt och uppgick vid utgången av 2019 till 43 719 (39 079 år 2018) vilket är en ökning på närmare 12 procent jämfört med föregående år.

Tillgänglighet i publik verksamhet

SFHM arbetar kontinuerligt med att förbättra verksamhetens tillgänglighet till de publika miljöerna men även utbudet av aktiviteter och information, med syftet att myndighetens lokaler, verksamhet och information så långt som möjligt ska göras tillgängliga för alla. Tillgänglighetsfrågorna ingår i såväl verksamhetsplanering som myndighetens systematiska arbetsmiljöarbete och är en stående punkt i de löpande kontakterna med hyresvärdarna. Tillgänglighetsförbättringar är även ett prioriterat område i prövningen av ansökningar om projektbidrag från SMHA-museerna.

SFHM har under året tagit fram en ny handlingsplan för tillgänglighet och en samordningsfunktion för myndighetens tillgänglighetsarbete har inrättats. I planen konkretiseras olika åtgärder som syftar till att förbättra tillgängligheten inom myndigheten på kort och lång sikt. Även en revidering av myndighetens tillgänglighetsinventering med åtgärdsplan har gjorts.

I den årliga rapporteringen till Myndigheten för delaktighet har verktyget *Fokus delaktighet* använts för att utvärdera det löpande tillgänglighetsarbetet. SFHM uppnådde 2019 ett övergripande värde om 70 procent, och kommer fr.o.m. redovisningen av 2020 års verksamhet använda resultatet från årets självskattning som kriterium för måluppfyllelse i det fortsatta tillgänglighetsarbetet.

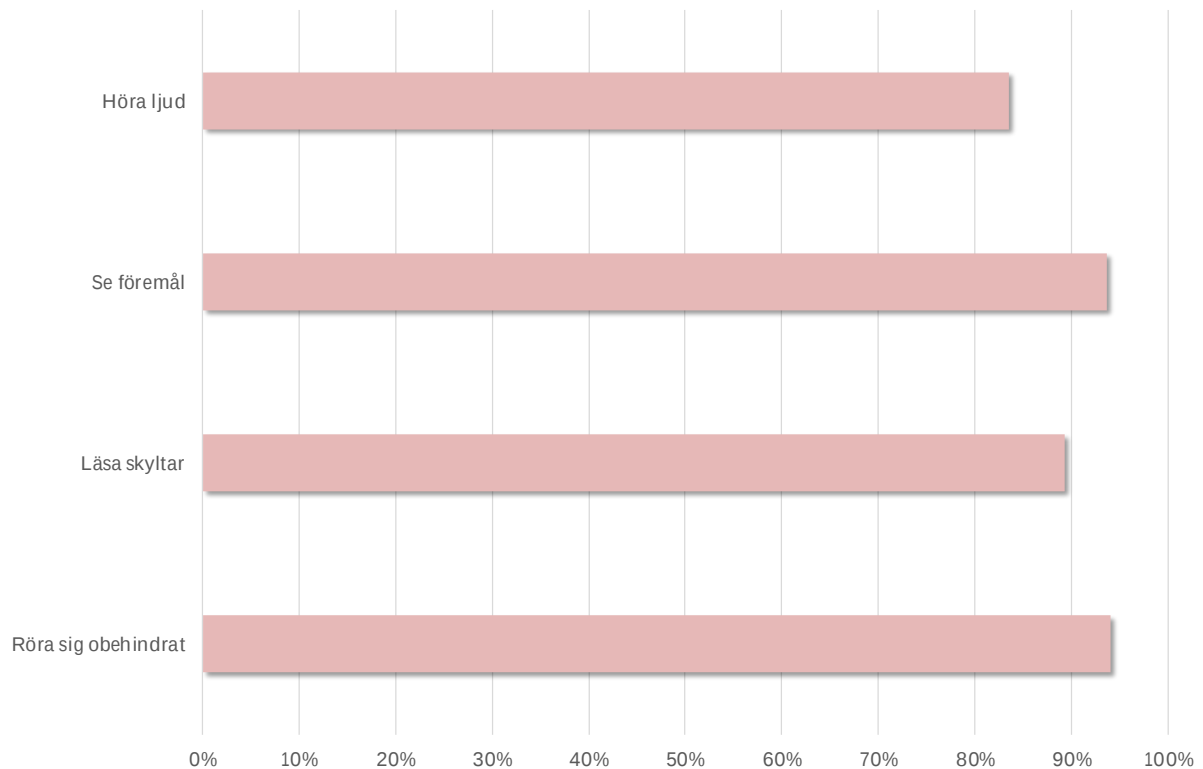
Under 2019 har SFHM fortsatt arbetet med att göra myndighetens webbplatser ännu mer tillgängliga genom att uppfylla kraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service som trätt ikraft den 1 januari 2019. En extern expertgranskning av SFHM:s fyra webbplatser har genomförts. Resultatet har redovisats i en granskningsrapport med förslag på åtgärder vilket ligger som underlag för det fortsatta arbetet med att tillgängliggöra webbplatserna.

I fråga om förbättringsåtgärder i de fysiska lokalerna är SFHM i stor utsträckning beroende av fastighetsägarnas prioriteringar. De brister och förbättringsbehov som har identifierats i museilokalerna och kontorslokalerna tas regelmässigt upp med Specialfastigheter AB (Linköping) och Statens fastighetsverk (Stockholm).

Myndigheten har under 2019 genomfört en rad åtgärder enligt den reviderade åtgärdsplanen för ökad tillgänglighet. Flera insatser har gjorts för att anpassa lokaler, vägledning och skyltning för personer med funktionsvariationer, exempelvis skyltar med taktil funktion. Dessutom har SFHM utvecklat formaten med tillgänglighetsanpassade visningar.

I de MYKA-enkäter som genomförs ställer SFHM även frågor om hur besökarna upplever tillgängligheten i vissa avseenden. I diagrammet nedan framgår att en stor andel av de som besvarat enkäterna svarar bra eller mycket bra på frågan om hur pass väl de tycker att museet är anpassat för dem när det gäller att höra ljud och se föremål som ingår i utställningarna samt att läsa skyltar och röra sig obehindrat i museet.

Besökarnas upplevelse av tillgänglighet i samband med museibesöket enligt MYKA-enkäterna

4.2 Upplevelsebaserat lärande

Resultatbedömning

De inriktningsmål som är kopplade till SFHM:s uppdrag enligt myndighetens instruktion avseende Upplevelsebaserat lärande är:

Vi ska dela kunskap generöst, skapa lärande och reflektion kring samtid och framtid genom historien.

Vi ska sätta användarna i centrum, vara tillgängliga och angelägna för fler.

Genom utställningarna, det breda utbudet i programverksamheten och den pedagogiska verksamheten når SFHM nya grupper av besökare varje år. SFHM har i ökad utsträckning genomfört visningar och skolprogram samtidigt som antal programaktiviteter minskat något jämfört med föregående år. Armémuseum och Flygvapenmuseum har genomfört en rad insatser riktade till den prioriterade målgruppen barn och unga både i för programverksamheten under skolloven och i den verksamhet som riktar sig till skolor. Det är därför tillfredsställande att den unga publiken sammanlagt ökat med närmare 6 procent under 2019. Trenden vad gäller antalet unga besökare är något svårtolkad. Under 2017–2019 är trenden nedåtgående men sett till den senaste femårsperioden går utvecklingen i riktning mot det övergripande målet att öka den unga publiken.

Mot bakgrund av resultaten av de brukarundersökningar som gjorts avseende skolprogram och programverksamheten, är den sammantagna bedömningen att en god kvalitet uppnåtts i såväl den pedagogiska verksamheten riktad mot barn som i programverksamheten.

SFHM:s båda museer har under året besökts av många nya besökare och andelen förstagångsbesökare på de båda museerna uppgick till drygt 40 procent (Armémuseum närmare 49 % och Flygvapenmuseum närmare 38 %) enligt resultaten från MYKA-enkäterna.

SFHM bedömer därför sammanfattningsvis att såväl måluppfyllelse som kvalitet i verksamheten har varit god under året och att antalet nya besökare och utvecklingen av antal skolelever som besöker museerna går i riktning mot de övergripande målen.

Volymuppgifter och indikatorer avseende Upplevelsebaserat lärande

Upplevelsebaserat lärande	2019	2018	2017
Utställningar			
Antal basutställningar	11	12	12
Antal tillfälliga utställningar	4	7	7
- varav öppnade under året	2	4	5
Visningar och program			
Visningar, antal	864	793	993
Visningar, antal deltagare	14 972	17 580	18 200
Antal programaktiviteter	123	175	167
Skolprogram			
Skolvisningar, antal	574	553	578
Skolvisningar, antal deltagare	16 896	15 628	15 742
Indikatorer			
Andel nöjda/mycket nöjda med skolprogram:			
- Armémuseum	94 %	-	-
- Flygvapenmuseum	98 %	-	-

Utställningar

SFHM har visat sammanlagt 4 tillfälliga utställningar under 2019 varav 2 öppnades under året.

Armémuseum har under 2019 fortsatt att visa utställningen *Segerns pris – Narva 1700*. Den tilldelades 2019 ett guldpris av Utställningsetetiskt forum (för ”guldljud”). Därutöver visades utställningen *Makten och ärligheten* som avslutades under hösten.

Flygvapenmuseum öppnade under året två egenproducerade tillfälliga utställningar och en miniutställning i biblioteket. I utställningen *Dagen D – 75 år* riktades fokus på tre svenskar som deltog som fallskärmsoldater och pilot i invasionen av Normandie. I utställningen visades bl.a. fotografier från händelsen och bakgrunden till andra världskrigets utbrott, situationen under 1944 samt händelseutvecklingen i kriget därefter berättades.

Med anledning av att det var 25 år sedan M/S Estonia förläste öppnade Flygvapenmuseum utställningen *Mayday Estonia – HKP 4 i insatsen som räddade liv*. Syftet med utställningen var att särskilt belysa räddningsinsatsen och samarbetet mellan närliggande länder och militära och civila styrkor. Utställningen byggdes kring museets helikopter HKP 4 som användes i räddningsinsatsen och som ingår i museets basutställning.

I Flygvapenmuseums bibliotek visades under första halvåret en miniutställning om kvinnliga piloter. I utställningen presenterades kreativa kvinnor i flygvärlden. Under 2019 har även informationen om utställda flygplan och helikoptrar i basutställningen utvecklats och samtliga texter översatts till engelska.

SFHM ger även kunskapsstöd till SMHA-museerna avseende utställningsverksamhet. Kunskapsstödet inom utställningar utgår från perspektiv som tillgänglighet, möjligheten att nå fler och nya grupper av besökare samt barn och unga.

Under 2019 utfördes stödinsatser inom området utställningar på bl.a. Brigadmuseum i Karlstad i museets omdaning av basutställningen om kalla kriget, på Arsenalen i Strängnäs i arbetet med en ny utställning om skyddsrum samt på Museum för rörligt kustartilleri i Karlskrona i produktionen av museets nya utställning om rörligt kustartilleri under kalla kriget.

Utställningen *Djur & krig* som producerats av Flygvapenmuseum och visats på museet under 2016–2018 lånades under året ut till SMHA-museet Arsenalen i Strängnäs där den kommer att visas under två år.

Visningar

Visningar för både barn och vuxna ingår i det ordinarie utbudet på Armémuseum och Flygvapenmuseum. Museerna har genomfört barnvisningar och dramatiserade familjevisningar. Syftet med att använda dramatiserade inslag i visningar är att levandegöra och tillgängliggöra historien för unga.

Vid museerna har utvecklingsarbete bedrivits för att bättre kunna möta olika besökares behov. Myndighetens pedagoger och museivårdar har stor erfarenhet av bemötande av och lärande för grupper med behov av särskilt stöd. Armémuseum och Flygvapenmuseum har fortsatt att erbjuda visningar och stadsvandringar på teckenspråk och syntolkade visningar. Flygvapenmuseum har genomfört visningar för SFI-grupper och nyanlända barn och ungdomar.

Förutom visningar i museernas utställningar har Flygvapenmuseum även genomfört visningar i det visningsbara magasinet Magasinshangaren. Sammanlagt har de båda museerna genomfört 864 visningar (793 år 2018) vilket är en ökning med närmare 9 procent jämfört med föregående år. Armémuseum har under året genomfört visningar på Pride-tema, visningar om pedagogik och historia för Stockholms universitet samt en mängd stadsvandringar som handlar om underrättelseverksamhet i Stockholm under andra världskriget.

Program

Förutom visningsverksamheten bedriver SFHM en aktiv programverksamhet som prioriterar samarrangemang med externa aktörer, främst i syfte att öka kännedomen om Armémuseums och Flygvapenmuseums kunskaps- och verksamhetsområden s därigenom nå nya grupper av besökare.

I programverksamheten erbjuds föredrag, seminarier, debatter, konserter och familjeaktiviteter. Båda museerna arbetar med tematiska programserier, särskilda teman har bl.a. varit Karl XII, AI och framtid, Berlinmurens fall och Farkoster. Under sommaren genomförde Armémuseum samtal och föreläsningar på Pride-tema om bl.a. att komma ut i uniformsyren och hur värnplikten skapade synen på manligt och kvinnligt under 1900-talet.

Förutom den pedagogiska verksamheten som riktar sig till skolor har Armémuseum och Flygvapenmuseum under året anordnat en rad olika aktiviteter för skollediga barn och ungdomar under sportlov, påsklov och höstlov. Målet är att under de tre loven erbjuda verksamhet som passar olika åldrar och intressen varför aktiviteterna har olika teman eller inriktningar. Under 2019 ordnade Flygvapenmuseum aktiviteter på teman som *Sverige under beredskapstid*, *Bygga och rasa – frihet och fasa*, där Berlinmurens fall 1989 uppmärksammades i aktiviteterna.

Armémuseum arrangerade under de tre loven dramatiserade visningar för barnfamiljer flera gånger per dag, bl.a. kopplade till utställningen *Segerns pris – Narva 1700* där besökare fick följa med till Stockholm på 1700-talet och lära sig om människors livsvillkor, propagandan och krigets mörka verklighet.

Flygvapenmuseum har fortsatt att arbeta med familjedagar vilket har lockat många barnfamiljer till museet. I samverkan med bl.a. Försvarsmaktens helikopterflottilj och Hemvärnet i Östergötland arrangerade Flygvapenmuseum helikopterdagen *Full snurr!* där besökarna kunde titta på fordon och helikoptrar som inte är utställda i museets basutställningar och lyssna på olika flygplansmotorer. Flygvapenmuseum arrangerade även *Klosslördag* i samverkan med föreningen Swebrick där såväl yngre som äldre besökare kunde bygga egna alster och titta på utställda modeller från föreningen.

Ett populärt inslag är Flygvapenmuseums science center Flyglabbet som innehåller flygsimulatorer och interaktiva stationer på temat luft och flyg och där museivärdarna som förutom att entusiasmera och vägleda besökarna även genomför experimentshower. Under 2019 utvecklades koncepten i experimentshowerna och den nya stationen *Uppdraget* i Flyglabbet där användaren interaktivt utför olika flyguppgifter.

Båda museerna har erbjudit aktiviteter för yngre barn. Armémuseum erbjuder en tipspromenad i utställningarna och Flygvapenmuseum använder sig av museets maskotar Drakel & Viggo för att vägleda och engagera barn på olika sätt, bl.a. genom upptäcktsfärder i museet. Drakel & Viggo finns även tillgängliga i en särskild audioguide riktad till barn.

I Flygvapenmuseums barnklubb Flygspanarna drivs en verksamhet för barn mellan fem och tolv år och där barnen erbjuds många olika aktiviteter, bl.a. visningar, experiment och pyssel. Sammanlagt har sex flygspanarträffar genomförts under 2019. Flygvapenmuseum har även fortsatt att utveckla innehåll och nya teman för genomförande av barnkalas på museet för att nå en bredare målgrupp. I museets bibliotek har sagostunder för barn arrangerats regelbundet. Armémuseum har genomfört visningar riktade till barn mellan 6–10 år varje lördag och söndag under terminstid samt dagliga visningar under sommarsäsong.

Resultatet av den enkät rörande programaktiviteter som genomförts på Armémuseum under året visar att närmare 95 procent av de som besvarade enkäterna var nöjda eller mycket nöjda (95 % år 2018).

Skolprogram

Armémuseum och Flygvapenmuseum besöks av skolans samtliga årskurser. Skolprogrammen bygger på skolans kurs- och läroplaner och är ämnesövergripande. De skolämnen som berörs är främst historia, samhällskunskap och svenska. Särskilda teman där ämnesövergripande skolprogram erbjuds är historiebruk och teknikutveckling.

Under året har arbete med att revidera eller anpassa befintliga skolprogram fortsatt. På Armémuseum har ett nytt skolprogram med namnet *Om kriget kommer* utarbetats. Båda museerna följer upp skolprogrammen genom att skicka ut enkäter för att mäta nöjdheten hos de lärare som deltagit i skolprogram med sina klasser. Förutom att mäta nöjdhet med besök, innehåll och pedagogernas professionalitet används enkäterna för att ta reda på vilka skolprogram som är mest efterfrågade. På Armémuseum hade nästan hälften deltagit i skolprogrammet om 1900-talets historia och var tredje i skolprogrammet om stormaktstiden. På Flygvapenmuseum var skolprogrammen om kalla kriget och den nedskjutna DC-3:an mest efterfrågade bland de äldre eleverna och skolprogrammen om programmering av robotarna Blue-bots och teknikvisningen *Luft & Flyg* bland de yngre eleverna.

Resultaten av enkäterna visar att andelen nöjda eller mycket nöjda med skolprogrammen uppgick till 94 procent på Armémuseum och 98 procent på Flygvapenmuseum. Svarsfrekvensen för enkäterna var förhållandevis låg, 46 procent för Armémuseum och 54 procent för Flygvapenmuseum. För Flygvapenmuseums del kan bortfallet i vart fall delvis förklaras av att samma person ofta bokar flera visningar men endast svarar en gång på enkäten. För Armémuseums del kan en förklaring vara att det är första gången som enkäter skickas ut till lärare.

Förutom att driva pedagogisk verksamhet i egen regi arbetar SFHM även med att stödja pedagogisk verksamhet genom kunskapsstöd till SMHA-museerna. Under 2019 gavs bl.a. stöd till Maritiman i Göteborg avseende tillgängliga och pedagogiska utställningstexter och till Brigadmuseum i Karlstad i arbetet med ett pedagogiskt pussel för barn i museets nya basutställning.

4.3 Kunskapsservice och FoU

Resultatbedömning

Det inriktningsmål som är kopplat till SFHM:s uppdrag enligt myndighetens instruktion avseende Kunskapsservice och FoU är:

Vi ska dela kunskap generöst, skapa lärande och reflektion kring samtid och framtid genom historien.

Under 2019 har antalet besvarade frågor från forskare och allmänhet legat på ungefär samma nivå som föregående år och trenden är uppåtgående. Försvarets traditionsnämnd har i samma utsträckning som tidigare år behandlat förfrågningar som rör militära traditioner. SFHM:s medarbetare har hållit betydligt fler föredrag runt om i landet och utomlands jämfört med föregående år.

SFHM:s arbete med FoU-frågor har nedprioriterats under 2019 till förmån för arbetet med att säkra samlingarna, varvid inga vetenskapliga publikationer har publicerats under året. SFHM har dock fortsatt att samverka med högskolor och universitet i samma utsträckning som tidigare år där myndighetens medarbetare bl.a. gett föreläsningar för studenter inom historia, konstvetenskap och museologi, undervisat studenter i textilvetenskap och handlett studenter inom interaktionsdesign. Forskningsprojektet *Sounds of Changes* avslutades under året och fortsatt samverkan har skett i olika FoU-samarbeten med bl.a. Stockholms universitet och Umeå universitet.

SFHM bedömer att myndigheten förmedlat kunskap inom sitt ämnesområde i något större utsträckning jämfört med föregående år och att SFHM:s FoU-samarbeten i övrigt uppfyllt de mer övergripande målen för 2019 vad gäller att främja forskning och kunskapsupbyggnad, bl.a. i samverkan med universitet och högskolor.

SFHM bedömer därför sammanfattningsvis att såväl måluppfyllelse som kvalitet i verksamheten har varit god med beaktande av FoU-verksamhetens prioritet under 2019.

Volymuppgifter avseende Kunskapsservice och FoU

Kunskapsservice och FoU	2019	2018	2017
Bibliotek - besökare och bestånd			
Antal besökare till bibliotek	3 869	3 695	4 130
Antal katalogiserade böcker i bibliotek*	50 324	49 180	59 706
Förfrågningar, föredrag och konferenser			
Antal förfrågningar	1 122	1 141	906
Antal föredrag	36	26	28
Antal konferenser och seminarier	3	4	3
Publikationer och artiklar			
Antal egna publikationer	0	2	3
Antal publicerade artiklar författade av egen personal	10	12	16
Militära traditioner			
Antal ärenden i Försvarets traditionsnämnd	90	80	88

*Minskningen av antalet katalogiserade böcker fr.o.m. 2018 beror på att SFHM fr.o.m. det året redovisar antalet katalogiserade titlar och inte antalet enskilda exemplar.

Kunskapsservice

Arkiv- och biblioteksverksamheten erbjuder alla intresserade möjlighet att studera arkivmaterial, läsa tidskrifter och litteratur. Armémuseums arkivsamling innehåller såväl ritningar av 1600-talskanoner som 1900-talets lumparbilder och Flygvapenmuseums arkivsamling erbjuder tusentals dokument från hela 1900-talet, bl.a. flygdagböcker och haveriutredningar men även privata arkiv från till exempel flygpionjärer, flygplanskonstruktörer och flygmotoringenjörer.

Arkiv- och biblioteksverksamheten ger även stöd till andra museer genom dels depositioner av böcker, dels utlån av teknisk flygplansdokumentation för både skötsel av och kunskap om flygplan och historien kring flygplansobjekten och deras utveckling.

En viktig del i SFHM:s kunskapsservice är att svara på förfrågningar som inkommer till myndigheten från forskare och intresserad allmänhet. Under året svarade SFHM:s intendent, konservatorer, arkivarier, bibliotekarier m.fl. på sammanlagt 1 122 förfrågningar (1 141 år 2018). Många av frågorna inkommer via e-post och telefon men även webbplatsen Digitalt museum är en viktig kanal för spridande av kunskap till användare över hela Sverige eftersom alltför många kontakter mellan museerna och användare sker via den webbplatsen.

Arbetet med registrering och vård av bibliotekens bestånd genomförs fortlöpande och vid årets slut fanns sammanlagt 50 324 (49 180 år 2018) böcker, tidskrifter och artiklar katalogiserade i myndighetens två bibliotek. I SFHM:s båda samlingsarkiv bedrivs en omfattande digitaliseringsverksamhet och resultatet redovisas i avsnittet 3.1 Bevara och tillgängliggöra.

Expertisen inom myndighetens verksamhetsområden har under 2019 varit fortsatt mycket efterfrågad. SFHM:s personal har hållit 36 föredrag (26 år 2018) på olika platser inom och utom landet, bl.a. om konservering och bevarande av föremålssamlingar för personal och volontärer på Statens maritima och transporthistoriska museer och i Helsingfors om att flytta stora museiobjekt. Det är i huvudsak militärhistorisk expertis som efterfrågas men även kunskap om bevarande, förvaring och insamling, som är typiska frågor om museimetoder.

Kunskapsproduktion och FoU-samarbeten

Flygvapenmuseum har under 2017–2019 varit projektledare för EU-projektet *Sounds of Changes* där sex museer i olika länder i Europa har samlat in ljud från dagens föränderliga samhälle. Projektet har delvis finansierats av Kreativa Europa, EU:s program för den kulturella och kreativa sektorn och slutredovisades under hösten 2019. I projektet har ljud samlats in i en ljuddatabas som exporterats till Europeana och därmed tillgängliggjorts för allmänheten. Insamlingen har på alla platser skett i samarbete med Wikimedia. Varje deltagande museum har skapat en utställning baserad på de insamlade ljuden, i Flygvapenmuseums fall blev det en upplevelsedel i Flyglabbet. Flygvapenmuseum har även inom ramen för projektet under 2018 och 2019 arrangerat temadagarna *Knaster & Swoosh* om gamla och nya ljud för att uppmärksamma International Museum Day.

Armémuseum samarbetar i FoU-frågor med bl.a. Stockholms universitet och Umeå universitet. Samarbetet med Stockholms universitet handlar om hur konserveringsåtgärder uppfattas visuellt estetiskt och samarbetet med Umeå universitet om utvecklingen av konservators profession i Sverige.

I samband med utställningsprojektet *Mayday Estonia – HKP 4 i insatsen som räddade liv* intervjuades fem deltagare i räddningsarbetet i ett dokumentationsprojekt om händelsen och räddningsarbetet. Under året beviljades bidrag för dokumentationsprojektet *Krutgummor* som syftar till att dokumentera kvinnornas betydelse och arbete i försvarsindustrin.

Inför 2019 nedprioriterades arbetet med egna publikationer enligt SFHM:s verksamhetsplan och därför har inga böcker publicerats. Däremot publicerades ett flertal artiklar såväl i olika tidskrifter och böcker som på Digitalt museum.

SFHM arrangerade i egen regi och i samarbete med andra sammanlagt tre konferenser och seminarier under 2019, bl.a. KulturIT:s årliga eKulturseminarium där utvecklingen av de gemensamma verktygen inom eKultur – Primus, DigitaltMuseum, KulturNav, KulturPunkt och Minnen – diskuterades samt, i samarbete med nätverket Dokumentation av samtida Sverige (DOSS), en konferens om samtidsdokumentation.

Årets SMHA-konferens gick av stapeln på Marinmuseum i Karlskrona och genomfördes i samarbete med Statens maritima och transporthistoriska museer. I konferensen deltog representanter från ett trettiotal olika försvarshistoriska verksamheter. Temat för konferensen var utställningar med fokus på teknikutvecklingen – dess möjligheter och utmaningar i utställningssammanhang. Under konferensens tre dagar diskuterades bl.a. frågor kring budgetlösningar för teknik och ljud i utställningar, immersiva medier, digitala informationssystem som touchskärmar, samt delades kunskap och erfarenheter mellan de deltagande SMHA-museerna.

Traditioner och traditionsvård

Under året har Försvarets traditionsnämnd fortsatt att såväl löpande som under sittande nämnd ge råd och stöd bl.a. vad gäller framtagning av fälttecken och militära traditioner. Samlad nämnd har under året behandlat eller diskuterat totalt 90 protokollförda ärenden (80 år 2018). Många av dem har kunnat avhandlas under sammanträdena eller efter underhandskontakter med Traditionsnämnden. Därutöver har antal löpande ärenden i traditionsfrågor hanterats. Av principiella och mera intressanta frågor som har beretts och förts upp till nämnden 2019 kan särskilt nämnas:

- Ett nytt fälttecken för Norrbottens regemente/I 19 färdigställdes under 2019 och resulterade i en fanspikningsceremoni på Armémuseum.
- Fortsatt löpande medverkan i Högkvarterets traditionsarbete, framtagande av underlag för andra fälttecken, bl.a. avseende Militärhögskolan Karlberg (MHS K), diverse kommandotecken för chefer samt utformning av nytt standar för Livregementets husarer (K 3).
- Fortsatt digitalisering av ett antal böcker i SFHM:s skriftserie (nr 8 *Svenska flygvapnets förband och skolor* och nr 11 *Handbok artilleripjäser*) samt en utökning av skriften Försvarets traditioner med översiktlig historik från 1500-talet med bilagor.
- Fortsatt utveckling av informationen om Försvarsmaktens traditioner på SFHM:s webbplats.

Nämndens sammansättning med de under året ständigt adjungerade täcker aktuella traditionsområden på ett kunskapsmässigt bra sätt. Därigenom erhålls ett kontaktnät och samlad erfarenhet på traditionsområdet i vid bemärkelse, vilket också bidrar till att en hög kvalitet på nämndens rekommendationer och svar kan ges. Underhandskontakter och frågor från myndigheter och enskilda behandlas snabbt, oftast inom en vecka där så varit möjligt.

5 Statsbidrag SMHA

Resultatbedömning

Översynen av processen för bidragshandläggningen har lett till effektivare arbetssätt och förbättrad kvalitet. Genom att bereda ansökningar om verksamhetsbidrag och projektbidrag som samlingsärenden ges ett mer heltäckande beslutsunderlag. Under 2019 har SFHM:s faktiska handläggningstid minskat vilket resulterat i en sänkning av de administrativa kostnaderna med drygt 300 tusen kronor. Verksamhetskostnadernas andel i förhållande till totalt utbetalda statsbidrag uppgår därmed till 6 procent för 2019 att jämföra med tidigare 8 procent. En positiv effekt är även att beslutsmeddelanden kan lämnas samlat redan tidigt på året vilket skapar bättre förutsättningar för de berörda verksamheternas genomförande.

SFHM bedömer därför sammanfattningsvis att såväl måluppfyllelse som kvalitet i verksamheten har varit god.

Volymuppgifter och indikatorer avseende Statsbidrag SMHA

Statsbidrag SMHA	2019	2018	2017
Volymuppgifter			
Antal ärenden	38	93	101
Bidragsutbetalningar brutto (tkr)	19 163	19 014	19 248
Indikatorer			
Verksamhetskostnader för adm. av statsbidrag SMHA (tkr)	1 184	1 509	1 538
Verksamhetskostnader/utbetalda statsbidrag	6 %	8 %	8 %

Bidragshandläggning och lämnade bidrag

SFHM lämnar tillsammans med Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) årligen ut bidrag enligt förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter. Enligt SFHM:s regleringsbrev ska minst 22,5 miljoner kronor användas för bidragsgivning enligt ovan nämnda förordning samt till kostnader vid myndigheten som är förenade med upprätthållande av dessa verksamheter (se avsnitt 2.2 Transfereringar).

Enligt SFHM:s regleringsbrev ska myndigheten även redovisa hur bidragen har fördelats mellan olika museiverksamheter och ändamål (se tabell nedan). I bilaga till förordningen framgår till vilka verksamheter eller ändamål som SFHM kan lämna statsbidrag. Aktörerna som bedriver museiverksamheterna har varit förhållandevis oförändrade sedan statsbidragets införande 2008 även om det skett vissa ändringar under senare år som föranlett förslag till ändringar i bilagan till förordningen. Ett nytt ändamål – Robotförsvaret – ingår från och med 2019. Sett över hela perioden har SFHM:s beslutade bidragsnivåer för de olika ändamålen varit relativt oförändrade.

Förutsättningarna för att bedriva museiverksamheter varierar i fråga om ekonomi, återväxt i kompetensförsörjning osv. SFHM följer utvecklingen eftersom ett av kriterierna för statsbidraget är den sökandes egen insats och förmåga att långsiktigt upprätthålla verksamheten (6 §).

Kännetecknande för de försvarshistoriska museiverksamheterna är att de i betydande utsträckning engagerar ideella krafter vilka på flera sätt utgör en viktig tillgång.

Bidrag lämnas i form av verksamhetsbidrag och projektbidrag. Verksamhetsbidragen ska användas för att stödja verksamheternas personal- och lokalkostnader samt olika typer av driftskostnader.

Projektbidragen ska användas för att stödja verksamheternas arbete med utveckling och förnyelse av innehåll och aktiviteter. Under 2019 behandlades totalt 43 inkomna bidragsansökningar, varav 19 ansökningar om verksamhetsbidrag och 24 ansökningar om projektbidrag, vilka fördelades på 38 ärenden. Det minskade antalet ärenden är ett resultat av de effektiviseringar av bidragsprocessen som utarbetades i samarbete med SMTM under 2018. 42 av ansökningarna beviljades helt eller delvis medan en återtogs av sökanden. Sammanlagt har 19 163 tusen kronor lämnats som bidrag under 2019 och utbetalda bidragsmedel de senaste tre åren har uppgått till i genomsnitt 19 127 tusen kronor per år. Återbetalda medel under 2019 uppgick till 80 tusen kronor (236 tusen kronor under 2018 och 150 tusen kronor under 2017).

Ansökningarna om projektbidrag visar på en stor spridning avseende syften, bl.a. ökad tillgänglighet (12 %), föremålsvård (12 %), digitalisering (15 %), pedagogisk verksamhet (29 %) och att på olika sätt säkerställa en säker och ändamålsenlig förvaring av föremål och vård av försvarshistoriska anläggningar (32 %). Exempel på projekt under 2019 är Karlsborgs Fästningsmuseum och Brigadmuseum i Karlstad som båda har förnyat sina basutställningar, Miliseum i Skillingaryd som deltar i ett projekt med fokus på barn, unga och det livslånga lärandet där VR-teknik används för att tillgängliggöra den lokala försvarshistorien. Projektbidragen avser även underhåll, vård av anläggningar samt säkerhet. Aerozeum i Göteborg försöker hindra vatten från att tränga in i den unika bergsanläggningen i Säve. Ett liknande projekt pågår i Tingstäde vid Gotlands Försvarsmuseum, där betongtaket till en fästning från första världskrigets dagar ses över och tätas så att inventarier och föremål, samt arbetsmiljö, inte påverkas negativt.

Fördelning av statsbidrag på olika verksamheter och ändamål för vilka SFHM prövar bidragsansökningar (kr)

Verksamhet eller ändamål	2019	2018	2017
Abisko Gränsförsvarsmuseum	87 000	47 000	183 700
Aerozeum	2 235 000	2 310 000	2 260 000
Robotförsvaret/Arboga Robotmuseum*	200 000	-	-
Arsenalen	3 275 000	3 215 000	3 059 500
Artillerimuseet	1 294 000	1 285 000	1 261 000
Brigadmuseum	1 525 000	1 565 000	1 597 000
Flygmuseet F21	190 000	-	-
Försvarsmuseum Boden	2 170 000	2 250 000	2 398 000
Garnisonsmuseet Skaraborg	380 000	380 000	395 000
Garnisons- och luftvärnsmuseet	1 155 000	1 190 000	1 175 000
Gotlands Försvarsmuseum	1 170 000	1 235 000	1 360 000
Hemvärnsmuseet	150 000	100 000	319 000
Kalixlinjen/Siknäsfortet	338 000	310 000	298 000
Karlsborgs fästningsmuseum	1 695 000	1 525 000	1 581 000
Krigsflygfält 16	412 500	520 000	308 000
Miliseum	1 100 000	1 275 000	1 110 000
Rödbergsfortet	27 961	-	12 000
Skansen Klintaberg	146 000	152 000	133 500
Teknikland	1 411 000	1 495 000	1 347 500
Teleseum	202 000	180 000	300 000
Victoriafortet**	-	-	150 000
Summa bidrag	19 163 461	19 014 000	19 248 200

*Robotförsvaret har tillkommit som ett nytt ändamål från och med 2019.

**Victoriafortets verksamhet upphörde i och med utgången av 2017.

SMHA-museernas besöksutveckling

Ett sätt att visa effekterna av statsbidragets användning över tid är besöksutvecklingen för de olika besöksmålen och museerna. De senaste fem årens besökssiffror framgår av tabellen nedan. I avsnitt 3.1 Bevara och tillgängliggöra redovisas uppgifter om SMHA-museernas publicering på Digitalt museum, vilket ger en indikation på hur arbetet med digitalisering och tillgängliggörande av det försvarshistoriska kulturarvet utvecklas som helhet.

Under rubriken Information och kommunikation i avsnitt 4.1 Värdskap och besöksservice redovisas besökare på sociala medier kopplat till det samlande varumärket SMHA. I följande sammanställning redovisas besöksutvecklingen för de ändamål som sökt och erhållit statsbidrag de senaste fem åren. Uppgifterna bygger på inrapportering från respektive museiverksamhet som ingår i SMHA, varför SFHM inte kan säkerställa uppgifternas kvalitet och jämförbarhet.

De inrapporterade uppgifterna visar att närmare två tredjedelar av SMHA-museerna har haft en ökning av antalet besökare jämfört med 2018. Karlsborgs fästningsmuseum uppvisar den antalsmässigt den största ökningen med över 6 700 fler besökare än föregående år (+20 %). Brigadmuseum i Karlstad hade drygt 2 800 fler besökare än 2018 (+18 %). Procentuellt uppvisar tre mindre museiverksamheter störst förändringar. Abisko Gränsförsvarsmuseum rapporterar störst ökning (+177 %) följt av Siknäsfortet/del i Kalixlinjen (+90 %) och Flygmuseet F21 i Luleå (+62 %).

Det sammanlagda antalet besökare på SMHA-museerna ökade under 2019 med 9 procent till närmare 314 800. Genomsnittligt totalt antal besökare per år den senaste femårsperioden uppgår till drygt 301 400.

Totalt antal besökare per museum och besöksmål inom Sveriges militärhistoriska arv

Museiverksamheter och besöksmål	2019	2018	2017	2016	2015
Abisko Gränsförsvarsmuseum**	2 413	205	241	600	i.u.
Aeroseum	55 866	54 747	54 690	59 226	54 112
Arboga Robotmuseum	2 725	-	-	-	-
Arsenalen	25 611	25 057	27 259	25 672	25 703
Artillerimuseet	4 000	4 000	3 800	3 550	4 338
Brigadmuseum	18 548	15 726	16 343	14 319	13 141
Flygmuseet F21	2 044	1 260	5 700	2 298	2 318
Försvarsmuseum Boden	23 342	22 084	23 815	13 203	11 486
Garnisonsmuseet Skaraborg	2 170	2 465	1 341	1 861	1 500
Garnisons- och Luftvärnsmuseet	1 200	2 219	3 095	3 553	1 694
Gotlands Försvarsmuseum	9 808	10 461	13 160	14 483	7 657
Hemsö fästning*	22 600	21 900	21 300	24 700	18 000
Hemvärnsmuseet	1 332	1 562	1 781	1 680	1 898
Karlsborgs fästningsmuseum	40 139	33 410	34 444	33 992	33 785
Krigsflygfält 16	3 000	3 500	3 500	4 000	5 100
Maritiman*	36 515	34 313	55 202	57 835	52 506
Miliseum	5 930	6 310	10 585	8 906	5 768
Museum för rörligt kustartilleri*	6 912	5 578	6 078	5 593	4 157
Rödbergsfortet	7 070	5 889	6 279	6 040	6 144
Siknäsfortet/del i Kalixlinjen	2 923	1 535	1 564	1 560	-
Skansen Klintaberg	2 500	2 241	2 000	2 800	2 800
Skånelinjen*, **	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.
Teknikland	17 566	16 158	14 242	12 413	12 907
Teleseum	3 200	2 248	1 400	3 120	1 716
Vaxholms fästningsmuseum*	17 383	15 835	16 642	15 875	14 122
Totalt antal besökare SMHA***	314 797	288 703	324 461	317 279	280 852

*Försvarshistoriska museiverksamheter för vilka Statens maritima och transporthistoriska museer beslutar om statsbidrag.

**Besöksmålen utgörs till stor del av vandringsleder varför antalet besökare inte kan följas upp på ett fullständigt vis.

***I jämförelse med årsredovisningen för 2018 redovisas inte uppgifter för Kalixlinjens museum och Victoriafortet då dessa ändamål inte ingår i förordningens bilaga från och med 2019. Ändringen innebär att jämförelsetalen för totalt antal besökare har justerats för åren 2015–2018.

6 Finansiell redovisning

6.1 Resultaträkning

(tkr)	Not	2019	2018
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	103 021	102 718
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	14 808	13 400
Intäkter av bidrag	3	1 880	2 811
Finansiella intäkter	4	23	61
Summa		119 732	118 990
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-47 549	-45 269
Kostnader för lokaler		-43 530	-42 504
Övriga driftkostnader		-21 891	-26 103
Finansiella kostnader	6	-25	-64
Avskrivningar och nedskrivningar		-5 505	-5 495
Summa		-118 500	-119 434
Verksamhetsutfall		1 232	-445
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		19 083	18 778
Lämnade bidrag	7	- 19 083	-18 778
Saldo		0	0
Årets kapitalförändring	8	1 232	-445

6.2 Balansräkning

(tkr)	Not	2019-12-31	2018-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	9	176	464
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	10	0	23
Summa		176	487
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	11	2 844	3 197
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	12	6 533	9 685
Pågående nyanläggningar	13	1 013	471
Summa		10 390	13 353
Varulager m.m.			
Varulager och förråd	14	1 040	1 079
Summa		1 040	1 079
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		915	450
Fordringar hos andra myndigheter	15	1 369	2 597
Övriga kortfristiga fordringar	16	176	14
Summa		2 460	3 061
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	17	10 452	10 157
Övriga upplupna intäkter	18	286	378
Summa		10 738	10 535
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	19	-511	779
Summa		-511	779
Kassa och bank			
Kassa och bank	20	1 057	14
Summa		1 057	14
SUMMA TILLGÅNGAR		25 351	29 308

(tkr)	Not	2019-12-31	2018-12-31
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital	21		
Donationskapital		100	100
Balanserad kapitalförändring		3 048	3 493
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	8	1 232	-445
Summa		4 380	3 148
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	22	240	112
Övriga avsättningar	23	95	158
Summa		335	270
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	24	6 973	9 759
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	25	3 025	3 863
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	26	1 754	1 639
Leverantörsskulder		1 591	2 710
Övriga kortfristiga skulder	27	696	688
Summa		14 039	18 659
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	28	2 680	3 392
Oförbrukade bidrag	29	3 771	3 717
Övriga förutbetalda intäkter	30	145	122
Summa		6 596	7 231
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		25 351	29 308

6.3 Anslagsredovisning

Anslag (tkr)	Not	Ingående över- förings- belopp	Årets till- delning enl. regl. brev	Om- dispo- nerat belopp*	Totalt disponi- belt belopp	Utgifter	Utgående över- förings- belopp
Uo 17 8:1 Ramanslag Centrala museer: Myndigheter ap.9 Statens försvarshistoriska museer	31	-571	119 269	4 125	122 823	122 202	621
Summa		-571	119 269	4 125	122 823	122 202	621

*Enligt ändring av regleringsbrev, KU2019/01305/LS.

6.4 Tilläggsupplysningar och noter

Alla belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma.

Redovisningsprinciper

Tillämpade redovisningsprinciper

SFHM:s bokföring följer god redovisningssed och förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring (FBF) samt Ekonomistyrningsverket (ESV):s föreskrifter och allmänna råd till denna. Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt ESV:s föreskrifter och allmänna råd till denna.

I enlighet med ESV:s föreskrifter till 10 § FBF tillämpar myndigheten brytdagen den 3 januari. Efter brytdagen har fakturor överstigande 50 tkr bokförts som periodavgränsningsposter.

Kostnadsmässig anslagsavräkning

Semesterdagar som intjänats före år 2009 avräknas fr.o.m. år 2009 anslaget först vid uttaget enligt undantagsbestämmelsen. Utgående balans år 2018, 207 tkr, har år 2019 minskat med 97 tkr.

Upplysningar av väsentlig betydelse

SFHM ska enligt regleringsbrevet särredovisa eventuella intäkter av sponsring och bidrag i not till resultaträkningen. Redovisningen görs i not 2 och 3 till resultaträkningen.

Värderingsprinciper

Anläggningstillgångar

Som anläggningstillgångar redovisas licenser och rättigheter samt maskiner och inventarier som har ett anskaffningsvärde om minst 20 tkr och en beräknad ekonomisk livslängd som uppgår till lägst tre år.

Konst som tidigare har skänkts till myndigheten och upptagits i balansräkningen som donationskapital till ett värde om 100 tkr. Eftersom den skänkta konsten bedöms ha en obegränsad nyttjandeperiod skrivs den ej av.

Avskrivning sker enligt linjär avskrivningsmetod. Avskrivning under anskaffningsåret sker från den månad tillgången tas i bruk. I vissa fall kan det förekomma avsteg från grundregeln då en individuell bedömning ger annan avskrivningstid.

Tillämpade avskrivningstider

Licenser och rättigheter	3–5 år
Datorer och kringutrustning	3 år
Övriga kontorsmaskiner	5 år
AV-utrustning	5 år
Bilar	5 år
Verkstadsutrustning och laborieutrustning	10 år
Inredningsinventarier	10 år
Basutställningar och tillfälliga utställningar	3–10 år
Förbättringsutgift på annans fastighet, dock längst till den återstående giltighetstiden på hyreskontraktet	5–10 år

Omsättningstillgångar

Fordringar har tagits upp till det belopp varmed de beräknas inflyta. Butikernas lager är värderade enligt lägsta värdets princip till anskaffningsvärde efter avdrag för inkurans.

Övriga omsättningstillgångar har tagits upp till anskaffningsvärdet enligt lägsta värdets princip. Fordringar i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Skulder

Skulderna har tagits upp till nominellt belopp. Skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Ersättningar och andra förmåner

Ledande befattningshavare/styrelseuppdrag

	Ersättning i tkr
Överintendenten Magnus Hagberg	1 141
ÖI har rätt till förmånsbil utifrån anställningsavtal, men valt att inte utnyttja detta under 2019.	
Övriga uppdrag	
- Ledamot i Grönsöo kulturhistorisk Stiftelse	
- Ordförande i Stiftelsen Dansmuseifonden	
- Ordförande i Stiftelsen Rolf De Marés minnesfond	
- Ordförande i Medlemsföreningen Svenskt Kulturarv	
- Ledamot i Humanistiska fakultetsnämnden Stockholms Universitet	

**Noter
(tkr)**

Resultaträkning

		2019	2018
Not	1 Intäkter av anslag		
	Intäkter av anslag	103 021	102 718
	Summa	103 021	102 718
	Summa "Intäkter av anslag" (103 021 tkr) och "Anslagsmedel till bidrag" (19 083 tkr) skiljer sig från summan "Utgifter" (122 202 tkr) på anslaget Uo 17 8.1 ap.9. Skillnaden på 97 tkr beror på minskning av semesterlöne-skuld som intjänats före år 2009.		
Not	2 Intäkter av avgifter och andra ersättningar		
	Avgiftsverksamhet med full kostnadstäckning		
	Butiksverksamhet	3 336	2 930
	Uppdragsverksamhet	1 995	1 700
		5 331	4 630
	Övrig avgiftsbelagd verksamhet i enlighet med regleringsbrevet		
	Visningar	1 510	1 252
	Simulator Flyglabbet	480	400
	Programverksamhet	217	147
	Uthyrning av lokaler	4 187	3 480
	Konferensverksamhet exkl lokaler	444	474
	Samarbeten med andra myndigheter	600	600
	Utlån & depositioner av föremål	5	33
		7 443	6 386
	Andra ersättningar		
	Sponsring	1 900	1 589
	Övriga ersättningar*	129	442
		2 029	2 031
	Avgiftsintäkter enligt §4		
	Övriga intäkter**	6	353
		6	353
	Totalsumma	14 808	13 400

* Förändring mellan år pga föremålsförsäljning 2018.

** 2018 avsåg intäkten försäljning av IT-utrustning samt externa konsultuppdrag.

		2019	2018
Not 3	Intäkter av bidrag		
	Bidrag från statliga myndigheter	444	1 659
	Bidrag från EU:s institutioner	538	282
	Bidrag från övriga	897	870
	Summa	1 880	2 811
	<i>Specifikation avseende "Bidrag från Övriga"</i>		
	Wallenbergs stiftelse	197	
	Märta Gunnar och Arvid Bothéns stiftelse	41	
	Fhs Dokumentationsprojekt	200	382
	Saab AB avskrivningar	406	30
	Rausings donation	6	433
	Övriga bidrag	47	25
	Summa	897	870
Not 4	Finansiella intäkter		
	Ränta på avistalån i Riksgäldskontoret	23	61
	Summa	23	61
	Räntesatsen för ränte- och avistakonton hos Riksgälden har sedan 2015-02-18 varit negativ.		
Not 5	Kostnader för personal		
	Lönekostnader (exkl arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal)	30 822	30 180
	<i>Varav lönekostnader ej anställd personal</i>	101	78
	Sociala avgifter	15 502	13 932
	Övriga kostnader för personal	1 225	1 157
	Summa	47 549	45 269
Not 6	Finansiella kostnader		
	Ränta på räntekonto i Riksgäldskontoret	20	50
	Övriga finansiella kostnader	5	14
	Summa	25	64
	Räntesatsen för ränte- och avistakonton hos Riksgälden har sedan 2015-02-18 varit negativ.		
Not 7	Lämnade bidrag		
	Verksamhetsbidrag	16 403	15 700
	Projektbidrag	2 760	3 314
	Återbetalda bidrag	-80	-236
	Summa	19 083	18 778
Not 8	Årets kapitalförändring		
	Avgiftsfinansierad verksamhet, överskott*	142	67
	Saab sponsring	1 090	-512
	Summa	1 232	-445

*Årets överskott är planerat och följer en långsiktig plan för att uppnå ekonomisk balans i verksamhet med full kostnadstäckning som kommunicerats till ESV:s avgiftssamråd och i budgetunderlag till regeringen.

Balansräkning

	2019-12-31	2018-12-31
Not 9 Balanserade utgifter för utveckling		
Ingående anskaffningsvärde	1 410	1 160
Årets anskaffningar	0	250
Utrangering	-150	0
Summa anskaffningsvärde	1 260	1 410
Ingående ackumulerade avskrivningar	-946	-666
Årets avskrivningar	-288	-280
Utrangering	150	0
Summa ackumulerade avskrivningar	-1 084	-946
Utgående bokfört värde	176	464
Not 10 Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		
Ingående anskaffningsvärde	481	481
Summa anskaffningsvärde	481	481
Ingående ackumulerade avskrivningar	-458	-435
Årets avskrivningar	-23	-23
Summa ackumulerade avskrivningar	-481	-458
Utgående bokfört värde	0	23
Not 11 Förbättringsutgifter på annans fastighet		
Ingående anskaffningsvärde	7 285	6 432
Årets anskaffningar	534	853
Årets försäljningar/utrangeringar, anskaffningsvärde	-1 821	0
Summa anskaffningsvärde	5 998	7 285
Ingående ackumulerade avskrivningar	-4 088	-3 567
Årets avskrivningar	-808	-521
Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	1 821	0
Korrigerig av tidigare års avskrivningar	-79	0
Summa ackumulerade avskrivningar	-3 154	-4 088
Utgående bokfört värde	2 844	3 197
Not 12 Maskiner, inventarier, installationer m.m.		
Ingående anskaffningsvärde	66 459	67 116
Årets anskaffningar	1 541	1 472
Årets försäljningar/utrangeringar, anskaffningsvärde	-8 792	-2 506
Överföringar	0	377
Summa anskaffningsvärde	59 208	66 459
Ingående ackumulerade avskrivningar	-56 774	-54 294
Årets avskrivningar	-4 386	-4 671
Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	8 406	2 191
Korrigerig av tidigare års avskrivningar	79	0
Summa ackumulerade avskrivningar	-52 675	-56 774
Utgående bokfört värde	6 533	9 685

			2019-12-31	2018-12-31
Not	13	Pågående nyanläggningar		
		Ingående anskaffningsvärde	471	1 459
		Årets anskaffningar	542	471
		Färdigställda anläggningar	0	-1 459
		Utgående bokfört värde	1 013	471
Not	14	Varulager och förråd		
		Varulager butik Armémuseum	258	323
		Vaulager butik Flygvapenmuseum	454	470
		Varulager fantillverkning	329	286
		Summa	1 040	1 079
Not	15	Fordringar hos andra myndigheter		
		Fordran ingående mervärdesskatt	1 169	1 994
		Kundfordringar hos andra myndigheter	200	602
		Övriga fordringar hos andra myndigheter	0	0
		Summa	1 369	2 596
Not	16	Övriga kortfristiga fordringar		
		Fordringar hos övriga	176	14
		Summa	176	14
Not	17	Förutbetalda kostnader		
		Förutbetalda hyreskostnader	10 285	10 057
		Övriga förutbetalda kostnader	167	100
		Summa	10 452	10 157
Not	18	Övriga upplupna intäkter		
		Upplupna hyror utomstatliga	271	205
		Övriga upplupna intäkter inomstatliga	16	173
		Summa	286	378

	2019-12-31	2018-12-31
Not 19 Avräkning med statsverket		
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans	571	-361
Redovisat mot anslag	122 202	121 516
Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-123 394	-120 584
Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	-621	571
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
Ingående balans	207	228
Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-97	-21
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	110	207
Summa Avräkning med statsverket	-511	779
Not 20 Kassa och Bank		
Växelkassa Armémuseum	7	7
Växelkassa Flygvapenmuseum	7	7
Valutakonto*	1 043	0
	1 057	14

*Under 2019 har SFHM erhållit EU-bidrag för projektet Sounds of changes

Not 21 Myndighetskapital

Specifikation förändring av myndighetskapitalet

	Balanserad kapitalföränd- ring, avgiftsbelagd verksamhet	Balanserad kapitalföränd- ring, sponsring	Donations- kapital	Kapital- förändring enl resultaträk- ningen	Summa
Utgående balans 2018	-940	4 433	100	-445	3 148
Ingående balans 2019	-940	4 433	100	-445	3 148
Föregående års kapitalförändring	67	-512	0	445	0
Årets kapitalförändring	0	0	0	1 232	1 232
Summa årets förändring	67	-512	0	1 677	1 232
Utgående balans 2019	-873	3 921	100	1 232	4 380

	2019-12-31	2018-12-31
Not 22 Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser		
Ingående avsättning	112	159
Årets pensionskostnad	168	2
Årets pensionsutbetalningar	-40	-49
Utgående avsättning	240	112
Not 23 Övriga avsättningar		
Avsättning för lokalt omställningsarbete*		
Ingående balans	158	204
Årets förändring	-63	-46
Utgående balans	95	158
*SFHM uppskattar att 95 tkr kommer att användas under år 2020.		
Not 24 Lån i Riksgäldskontoret		
Avser lån för investeringar i anläggningstillgångar.		
Ingående balans	9 759	13 094
Under året nyupptagna lån	2 391	1 784
Årets amorteringar	-5 177	-5 119
Utgående balans	6 973	9 759
Beviljad låneram enligt regleringsbrev	15 000	25 000
Not 25 Räntekontokredit		
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	3 025	3 863
Utgående balans	3 025	3 863
Myndigheten har enligt regleringsbrev en räntekontokredit 13 617 tkr.		
Not 26 Kortfristiga skulder till andra myndigheter		
Utgående mervärdesskatt	239	202
Arbetsgivaravgifter	791	797
Leverantörsskulder andra myndigheter	723	640
Summa	1 754	1 639
Not 27 Övriga kortfristiga skulder		
Personalens källskatt	696	688
Övrigt	0	1
Summa	696	688
Not 28 Upplupna kostnader		
Upplupna semesterlöner inklusive sociala avgifter	2 153	2 637
Övriga upplupna löner inklusive sociala avgifter	180	203
Övriga upplupna kostnader	348	552
Summa	2 680	3 392

			2019-12-31	2018-12-31
Not	29	Oförbrukade bidrag		
		Bidrag som erhållits från annan statlig myndighet	23	23
		Bidrag som erhållits från icke-statliga organisationer eller privatpersoner	3 748	3 694
		Summa	3 771	3 717
		<i>varav bidrag från statlig myndighet som förväntas tas i anspråk:</i>		
		inom tre månader	0	23
		mer än tre månader till ett år	23	0
		Summa	23	23
Not	30	Övriga förutbetalda intäkter		
		Förutbetalda hyror	145	122
		Summa	145	122

Anslagsredovisning Uo 17 8:1 ap.9 (Kulturdepartementet)
Centrala museer Statens försvarshistoriska museer

Not 31

Enligt regleringsbrevet disponerar Statens försvarshistoriska museer en anslagskredit på 3 701 tkr. Krediten har inte utnyttjats.

Statens försvarshistoriska museer har inte med sig något anslagssparande från föregående år eftersom anslagskrediten 2018 var utnyttjad med 571 tkr. Anslaget är räntebärande.

Enligt villkor i regleringsbrevet ska minst 22 500 tkr användas för bidragsgivning enligt förordningen (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter samt till kostnader vid Statens försvarshistoriska museer som är förenade med upprätthållande av dessa verksamheter.

Under 2019 var SFHM:s totala anslagsbelastning 22 838 tkr. Se avsnitt 2.2 Transfereringar.

6.5 Sammanställning över väsentliga uppgifter

(tkr)	2019	2018	2017	2016	2015
Låneram Riksgäldskontoret					
Beviljad	15 000	25 000	25 000	30 000	30 000
Utnyttjad	6 973	9 759	13 094	15 970	18 885
Kontokrediter Riksgäldskontoret					
Beviljad	13 617	13 617	12 000	12 000	10 655
Maximalt utnyttjad	8 396	8 164	5 725	5 111	4 640
Räntekonto Riksgäldskontoret					
Ränteintäkter	0	0	3	2	1
Räntekostnader	20	61	68	65	32
Avgiftsintäkter					
<i>Avgiftsintäkter som disponeras</i>					
Beräknat belopp enligt regleringsbrev	18 900	17 300	15 500	15 000	19 000
Avgiftsintäkter*	12 779	11 369	13 865	16 025	22 002
Övriga avgiftsintäkter*	2 029	2 031	1 758	3 190	0
Anslagskredit					
Beviljad	3 701	3 612	3 601	3 561	3 326
Utnyttjad	0	571	0	0	0
Anslag					
<i>Ramanslag</i>					
Anslagssparande	621	0	361	1 316	2 273
Bemyndiganden – ej tillämpligt					
Personal**					
Antalet årsarbetskrafter (st)	67	65	69	71	71
Medelantalet anställda (st)	81	80	79	82	84
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 686	1 753	1 640	1 630	1 566
Kapitalförändring***					
Årets	1 232	-445	1 222	1 618	-27
Balanserad	3 048	3 493	2 271	653	1 680

*Tidigare årsredovisningar har inte specificerat övriga intäkter.

** Årsarbetskrafter och medelantal anställda redovisas här exklusive anställda med timarvode.

*** Fr.o.m. år 2009 avräknas anslag kostnadsmässigt. Årets kapitalförändring fr.o.m. år 2009 består enbart av över/underskott för verksamhet med full kostnadstäckning och sponsring från Saab AB.

Intygande

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Stockholm 2020-02-21

Magnus Hagberg
Överintendent